

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

DEBRECEN VÁROS KÖNYV-
NYOMDA-VÁLLALATA,
ahova a lap szétküldésére vonat-
: kozó felszólamlások küldendők. ::

Megjelen hetenként egyszer, szombaton, másfél iven.
Előfizetési ár: egész évre 12 kor., félévre 6 kor.

Egyes szám ára 30 fillér.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVA-
TAL DEBRECEN, NYOMTATÓ-
UTCA 9. SZÁM,

ahova a lap szellemi és anyagi ügyeire vonat-
kozó összes közlemények, kéziratok, előfize-
: tések és hirdetési díjak küldendők. ::

SZLEZÁK LÁSZLÓ

Bur villamos vasut-
órház megállóhely.

Budapest, VI., Frangepán-u.

1900. évi párisi világ-
kiállításon kitüntetve.

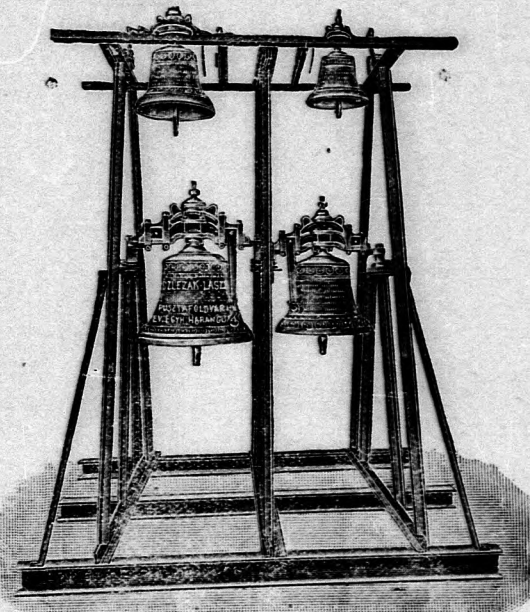
77. szám. (Saját házában)

Ajánlja legjobban berendezett harangöntődjét a nemes egyházak részére. Harangokat bármily nagyságban ujjonnan önt, régi, repedt, vagy nem összhangzó harangokat a legmagasabb árban átveszi és átönti a leg szebb zengzethen, a legfinomabb harangérből, tiszta csengő hanggal. Minden harang hangja előre határozatit meg. — Különösen ajánlja a legjobbnak bizonyult és a legkönnyebben kezelhető harangfelsze- reléseit, amelyek a torony falait nem rázzák, akár kovácsolt-, akár öntöttvas szerkezettel. A legujabban öntöttem a mattyi, a szentesi ref. öregtemplom harang- jait; átszereltem és vasállványokra helyeztem a karai, sussal, szentendre, tiszadada, zácorházai, orosházai, apáthegyaljai, szelistei stb. egyházak harangjait, jelen- leg öntöm a törökszentmiklósi ref. egyház 4 harang- ját kb. 3400 kg., a klenóci ev. egyház nagyharangját 2400 kg., az olaszlisztkai egyházét 600 kg. súlyban.

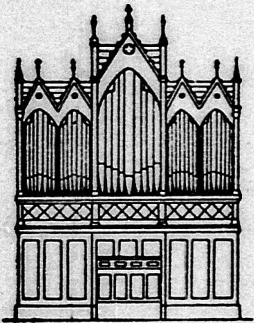
Költségvetéssel díjmentesen szolgál és kívánatra a helyszínére saját költségén utazik.

Számos egyházi elismerés! Telefonszám: 174—16.

harang-ércöntőde, harangfelszerelés
és haranglábgyár .....

Ezen harangok 1913-ban a pusztaföldvári evang. egyház részére készültek, méltóságos Balla Mi- hály miniszteri tanácsos úr rendelkezésére.

RIEGER OTTÓ

gőzüzemre berendezett és a kir. udvar orgonagyára. — Hazánk legnagyobb orgonájának, a király orgonájának (koronázási templom) alkotója.

BUDAPEST, X., Szigligeti-u. 29. * Császári és királyi udvari szállító. —

A bécsi, párisi, pécsi stb. kiállításon kitüntetve. Kezvező fizetési feltételek mellett kiváló tiszta légnyomású oriondszerű (pneumatikus), tartós, nemes hangú orgonákat szállit.

40 év óta 2000-nél több orgonát szállított, közte a „KIRÁLY ORGONÁJÁT”, amely mű ezidő szerint hazánk legnagyobb orgonája. 60 változatú villanyerőre berendezve.

Orgona javításokat és hangolásokat a legmérsékeltébb árban teljesít. Orgona jókarban tartását elvállalja. Katalógussal, tervezetekkel és rajzokkal kívánatra díjmentesen szolgál.

RIEGER orgonagyára 40 évi fennállás óta 2000 orgonát szállított.

Egyházak,
iskolák, hivata-
lok, takaré-
pénztárak és
magánfelek részére

gummi- és réz-

bélyegzőket

gyorsan és olcsón készít

ELSŐ DEBRECZENI BÉLYEGZŐGYÁR

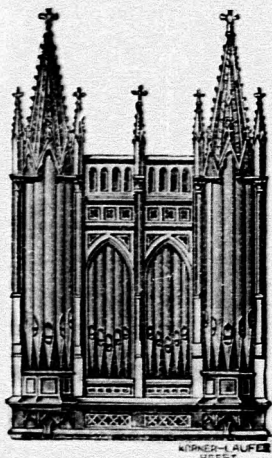
Simonffy-u. 5. — Telefon 653.

NYOMTATVÁNYOKAT

SAKSZERŐ ÉS IZLÉSES KIVITELBEN SZÁLLIT

HERCZEG HENRIK KÖNYV- ÉS MŰNYOMDA
VÁLLALATA 0 0 0 0
DEBRECZEN, SIMONFFY-UTCZA 5.

Csak első
díjakkal
kitüntetve.

Alapított
1907-ben.

A pécsi
országos
kiállításon
állami
aranyérem-
mel kitün-
tetve.

Alapított
1897-ben.

Angster József és Fia

Pécs.

Orgona- és harmoniumgyár

A budapesti bazilika nagy orgonájának építője. Ajánlja
kitünő hang- és erős szerkezetű légnymatu és elek-
tromos berendezésű

Orgonáikat

a legjutányosabb árak mellett, művészi kivitelben. —
Raktáron kitünő hangu

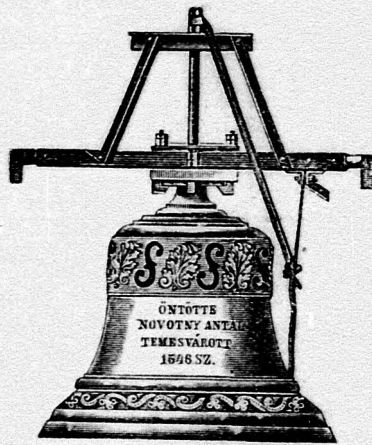
HARMONIUMOK minden nagyságban

Elektromos fújtató készülékek.

Arjegyzéket kívánatra ingyen küldünk.

NOVOTNY ANTAL FIA

harangöntőde és vasharanglábgyár
Temesvár, Gyárváros.

Ajánlja magát több
évi szavatolás mellett
rég harangok újraön-
tésére, valamint új ha-
rangok és teljes ha-
rangcsoporthoz előre
meghatározott hangok
utáni elkészítésére. Kül-
önösen ajánlja saját
találmányú új mo-
dern átlukasztott

harangjait

melyek felső részükön
a hegedűéhez hasonló
S alakú nyílásokkal
vannak ellátva és azért
erősebb, terjedelme-
sebb és mélyebb han-

guak, mint régi modoruak. Ily szerkezetű 327 kgros harang
hangban egyenlő 461 kgros régi modoru haranggal. Ajánl
tovább fogatható vertvas-koronákkal, régi harangok lyet-
nekel való újra szerelését és vertvas-harang állványoka-
Költségvetések és képes árlapok díjmentesen szolgál-
hatnak — Az 1896 orsz. kiállításon millemiumi nagy
éremmel kitüntetve.

Király balzsam Köszvény és
csusz ellen

Legujabb gyógyszer.

Ezen balzsam legujabb gyógyszer ugy belsőleg,
mint külsőleg mindenféle fájdalmak ellen. Király-bal-
zsam készítményem mint házi szer szükséges, hogy min-
den háznál kéznél legyen, mert ugy belsőleg, mint kül-
sőleg kitünő hasznos szer.

Belsőleg gyomorfájásnál gyomorgörcsnél csikarás-
nál, fejfájásnál azonnal hat s legjobb
fájdalomcsillapító.

Külsőleg tekintélyes orvosok ajánlják kösz-
vénynél csuznál továbbá
meghüleséknél, fog és fejfájásnál pár perc alatt hat.
Igen hasznos gyógyszer még szájvizhez cseppentve rossz
lehellet szagtalanításra 1 üveg 2 k 65 f. 3 üveg 6
kor. 5 fill. Utánvétellel bérmentve.

Magyar ember nem
használ mást csak a **Hajdusági pedrót!!**
hires mely legjobb bajusznövesztő és ápoló szer az összes
bajuszpedrő készítmények között. Hatása gyors és biztos

Postán 3 dobozt 2 K. 15 fillérért. 6 dobozt 3 K.
65 fillérért bérmentve utánvétellel küld a készítő.

Grósz Nagy Ferencz

„Arany egyszarv” gyógyszerháza a hol mindn bel- és
külföldi gyógyszerkülönlegességek erdreti árakban szerez-
hetők be.

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

DEBRECEN VÁROS KÖNYV-
NYOMDA-VÁLLALATA,

ahova a lap szétküldésére vonat-
zó felszólamlások küldendők. ::

Megjelen hetenként egyszer, szombaton, másfél iven.

Előfizetési ár: egész évre 12 kor., félévre 6 kor.

Egyes szám ára 30 fillér.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVA-
TAL DEBRECEN, NYOMTATÓ-
UTCA 9. SZÁM,

ahova a lap szellemi és anyagi ügyeire vonat-
kozó összes közlemények, kéziratok, előfize-
tések és hirdetési díjak küldendők. ::

Imádság tanév végén.

Írta s a debreceni kollégium tanévzáró ünnepélyén 1915 június 11-én
a nagytemplomban elmondta **S. Szabó József.**

Idők ura, hatalmas Istenünk, örök valója mindannak, ami létezik, te saját magadban bírod lételed okát és alapját; belőled származik, hozzád tér vissza az egész mindenség. Te vagy a napok napja, a világok világossága, teremtője, lelke, éltetője mindennek, amit értelmünkkel felfoghatunk és ami értelmünket meghaladja. Te vagy a kezdet és a vég; tőled jő az eredet és enyészet, az élet és halál. Vajjon ki ismerheti meg a te lényedet valóban, ki szólíthat téged a magad nevével? „Vagy, aki vagy, csupán temagad vagy magadnak ismerője“. Mi végesek és múlandók hozzád nem érhetünk fel: szemünk gyenge, elménk homályos, erőnk csekély, életünk arasznyi. Mi megemésztjük esztendeinket, lételünkben megavulunk, de te örökké egy ugyanaz és változhatatlan maradsz; az idők, a napok, az esztendők felett parancsolólag lebeg és suhan végig lelked, míg azok egymásután sirjaikba térnek s nemzedékeket hoznak elő és visznek el magukkal.

Egy esztendő hanyatlott újra, a te rendelésedből, főiskolánk életében a múlandóság éjjelére. Jött, mint pusztító fergeteg, végig száguldott felettünk, mint tomboló vihar és most alkonyra hajló napja, lángoló tűzben égve, vad haraggal vet végső tekintetet a véres földre (Petőfi). S te, Uram! állsz az idők romboló zivatarában a te örökkévalóságod és változhatatlanságod sziklaalapján, mint a mi erős kővárunk, ahol menedéket, oltalmat és nyugodalmat találunk.

Benned bízva, tégedet hitünkkel megragadva jártunk földi útainkon az elvihartzott esztendőben is. A félelmetes csatazaj, a rémítő halál, a fekete gyász, a tenger köny és vér között is megtájtuk nálad, ami szívünket megnyihítette, elcsitította, ami lelkünket megvilágosította, fénybe bo-

ritotta. Míg kint a harc mezején ádáz gyűlölet és ellenségeskedés ülte diadalát, minket iskolánk lágy karjain békében ringattál és szeretetben forrasztottál össze. Míg a borzalmas háború, merre csak véres útját vette, feldúlta és kifosztotta a műveltség hajlékait, a tudomány csarnokait, a könyvek tárait, addig minket a te meghalálhatatlan kegyelmed előbbre vitt a műveltségben, az ismeretben, a tudományban. Míg másfelé öldöklő fegyverek esatogtak és pusztítottak, nekünk megengedted, hogy a bokorban, itt az ősi fészek enyhe ölen tanítsunk és tanuljunk; tanuljunk meg szent félelem és mély tisztelet útján haladni a tökéletesség felé, mely csak fokról-fokra tárja elénk a tudomány és ismeret világát. (Vondel.)

Miként köszönjük e sok jót neked óh mi Atyánk! forrása fénynek, észnek és erőnek, elménk világa, szívünk melege, éltünknek széppé, gazdaggá, boldoggá tevője, miképen adjunk halát szent nevednek? „Íme, a szép tavasz kiesett az évből, Egy nemzedék halt ki az emberiségből s Nyugszik temetőben“ (Arany). — óh de a hitet még sem vetted el tőlünk a jövőhöz, mert itt még zsendül a sok szép fiatal élet, virul a kikelet, piroslík az ifjúság rózsás hajnala, „kedv, öröm, remények“ szövődnek a titkos jövő színes fátyolába — a te jóvoltodból édes Istenünk! Óh bizony méltó, hogy dicsérettel és magasztalással áldjuk nagy neved.

De, jó Atyánk! midőn dicsőségedet zengjük s forró hálánkat hozzád felsóhajtjuk, érezzük, hogy a lelkünk fáj, zokog, szemünkre köny borul, szívünkre gyász. Az ég, a föld, a tenger, minden vidék lángol körös-körül; az ég földdé, az ember állattá s megérthetetlen szörnyé változott s rémes csatákban arat dúsan a halál, ezrével ragadozza tőlünk azokat, kiket szerettünk, tiszteltünk, becsültünk. Nehéz szívvel bocsátottuk nem régen fegyverre, harcra tanítványainkat, de mikor a haza hív s a hon forog veszélyben,

akkor elnémúl minden panasz és minden fájdalom. Még nehezebb szívvel gondolunk főiskolánk növendékei és tanárai közül azokra, kik véres ütközetekben küzdenek; mély bánattal, forró könnyekkel áldozunk azoknak, akiket a harc sírba fektetett. Nyugosznak ők, a hős fiak. Dúló esatak után" (Bajza), a fájdalom sötét felhője borong felettök, de nevök és emlékök örök dicsőségben ragyog. Atyánk! ha így végeztél felölünk, megnyugszunk szent akaraton. Az élet, az emberiség, a világ ellentéteiben, szélsőségeiben, egyenlőtlenségeiben, megmagyarázhatatlan jelenségeiben is hatalmat, nagyságot és dicsőséget mutatod meg minékünk. Leborulunk hát előtted s ami nálad minden magasztalásnál többet ér, alázatos szívvel fogadjuk bölcse rendelésedet.

A te bölcsességed fénye csodás derűvel vonja be lelkünk borúját és látunk nagy világosságot s látjuk a világosságban, hősi küzdelmek után, nemzetünk dicsőségtől koszorúzott jövőjét. Karral, ésszel, fegyverrel, tudománnyal, hittel, erkölccsel vívjuk ki magunknak ezt a diadalmat, ezt a ragyogó, ezt a boldog jövőt s mint annyiszor a történet folyamán, úgy most is meg-

mutatjuk, hogy van bennünk élni hit, jog és erő (Arany).

Óh, add nekünk ehhez a te világot bíró és világot meggyőző hatalmat, felséges Istenünk! Tedd mindenképp felett erősekké, hatalmasokká, tedd világító, gyújtó fáklyává iskoláinkat! Szent igéd azt tanítja, hogy „*a tudomány világosságnak és életnek útja*“ (Péld. 6. 23.) s „*élvész a nép, amely tudomány nélkül való*“ (Hós. 4. 6.). — Óh, a te küzdő magyar népedet emeld és vidd a tudomány által is végtelen messzeségbe! Keljenek szárnyra s repüljenek magasba fiaink, „*mint a saskeselyűk, melyek futnak és nem landolnak meg, járnak és nem fáradnak el*“ (És. 40. 31.). Hitökkel hozzád az égbe emelkedve, tudományuk és erkölcsük fényével messze világolva, teremtsenek a romok felett új életet. „*Melynek soha vége, Baja, gyötrelme nem létszen, Kimondhatatlan egészen Annak dicsősége*“ (106. dics. 2. v.).

Így tedd virágzóvá evangéliumi alapon nyugvó anyaszentegyházadat, naggyá és boldoggá édes magyar hazánkat, mely könnyben, vérben megfürödve, tűzben, lángban megedződve, még tündöklőbb fényben keljen ki a háború dúló vi-

TÁRCA.

Büttösi Györgyné sz. Deák Zsuzsanna végrendelete 1734.¹

Mi alulírottak vallyuk ezen Levelünknek rendiben, adván értésére mindeneknek, akiknek illik, hogy itt Városunkban lakos N. Deák Susanna Aszszony néhai Büttösi György Úr elmaradott özvedgye legelsőben is az emberi nemzetnek a bűn miatt mindenekre kihatott és magának is hallandóság alá rekesztetett sorsárul és állapotjárul megemlékezvén és e világon az ember életének kécséges és bizonytalan halála órájának idejét előtte viselven, több Istenben már ki mult jó emlékezetű Istenfélő Gazda Aszszonyoknak példajokat is követni akarván, Isten rendeléséből történhető halála után ne talántám támadható viilongások eltávoztatása okáért, józan és eleve jól megfontolt s eltökélt szándékból és akaratból minden kényszerítés nélkül mind testében egészséges s mind elméjében ép és esendes lévén, világi életének elmúlása után maradandó Javairul rendelést tenni akarván, élő nyelvel tett előttünk, kiket ez alulírt napon maga házához szállítottott illetén testamentomi dispositiót, amint következik:

Elsőben is, Megemlékezvén Isten dicsőségéért, ezen Nemes Városban Piac Utcában napnyugoti Soron, Délrül a Dobozi ház, Északrul Eszenyi István úr háza szomszédságában levő házát (melyben Isten kegyelmességéből mostan lakása vagyon) hagyja és testállya ezen Debreceni Reformatum Collegium számára, úgy hogy a N. Tanács hírével és akaratyábul eladóvá tétvén és

¹Közli: Herpay Gábor, városi levéltáros.

az ő illendő árán el is adattatván, abbul obvenialó Summa míg a ház el nem adatik, addig a házbére is a Nemes Collegiumnak Tiszteletes Professorinak kezekbe adattatván ő kglmek által hiteles és jó értékű becsületes személyeknek erga competens Interesse eladtassék; annak fructusa minden esztendőben bé vétetvén a Collegiumbeli Ifjúság szükségére és számára fordíttassék és applicatassék, hogy így a Capitalis Summa intoto et integro Titulo Foundationis aut Legationis Büttösiánae a sokszor megnevezett Collegium számára intacte megmaradván és conservatvátván, holta után is abbéli emlékezete fennmaradhasson és semmi egyéb Privatumra ne is applicatassék, Istenül az illetén Pium Legatumoknak elköltéséért várható átok és büntetés alatt.

Ezen fundatio pedig, törtévé az időnek mostohasága miatt a Collégiumnak innét eltávozása és kiköltözése, akkor is erejében megálljon és az említett Capitalis summának Interesse a Refor. Collegiumnak adassék, akár hol légyen.

Másodszor, Tek. Bíró Uramnak és az Tettes Nemes Tanácsnak, mint élteben kegyes Fautorinak, halála után pedigler, kevés keresményéből eltakaríttatása felől gondot viselő jó Urainak hágy elosztásra 100 i. e. száz magyar forintokat, melyekből T. Bíró Úr két részt vegyen.

Harmadszor, Ezen keresztyén Refor. Ecclesiának, kegyes Lelki Tanítóinak és a Collegiumnak tudós Professorinak hágy hasonlóképpen száz magyar forintokat, ő kglmek között leendő egyenlő elosztásra.

Negyedszer, A külső Ispotálybeli Ref. Szegények számára hagyta Csapó-utcában levő Malmát telekestül olly móddal, hogy azon malom el ne adattassék, hanem a megnevezett Ispotálybeli szegények számára conser-

haraiból s a boldogító béke ölén, a te oltalmad és vezérleted alatt, folyvást gyarapodva és nagyobodva haladjon előre a beláthatatlan idők folyamán.

Sok vihart látott, sok csapást átélt agg királyunkat élte végén koronázza meg kegyelmed messze tündöklő dicsőséggel s vonja be fölkenet fejét, nagy nevét, széles birodalmát egy diadalmas, új korszak feltetsző hajnalának ragyogó sugarival. Országunk kormányzóit áldd meg bölcseségnek és erőnek lelkével, hogy hazánkat a súlyos megpróbáltatások közül kiemelni s reá fényt deríteni tudjanak.

Legyen a te segítő Szentlelked főiskolánkon, ennek vezetőin, jóltevőin, külső, belső munkásain; legyen tanítóin, növendékein! Engedd, hogy a leviharzott év után a fölszakadt fekete borulat közül kisüssön végre diadalunk büszke napja és nyomában megláthassuk a békesség szívderítő, szelid szivárványát, mint a te örök dicsőséged fényes jelét (Ezék. 1. 28.). Amen.

Kollégiumi tanévzáró beszéd.

— Tartotta: **dr. Kun Béla** egyetemi tanár. —

Méltóságos Gróf, Főgondnok Úr!

Igen tisztelt Uraim!

Ebben az esztendőben egészen szokatlanul a kollégium tanévzáró ünnepe külsőleg ime, mint a gimnázium külön ünnepe jelentkezik. Mondani sem kellene, hogy ez pusztán háborús jelenség, szükségszerű következménye annak, hogy az idősebb évfolyamok, tehát a felsőbb tanulmányokat folytatók és a tanítóképző-intézet növendékei igen nagy számmal teljesítenek katonai szolgálatot és emiatt iskolai élet a mai napon már csak a gimnáziumban van. Ám ezt az okot mégis hangsúlyozom, mert az a körülmény, mely szerint éppen ebben az évben történt a debreceni tudományegyetem megnyitása és ezzel kapcsolatban a kollégium akadémiái tanszakainak megszűnése, azt mutathatná okul, hogy a kollégium régi egysége felbomlott és a kollégium egyes intézetekre oszlott szét.

Az egység pedig mostan is fennáll és a megszűnt akadémiái tanszakok munkáját — a val-

váltassék, valami annak építésétől elmarad, a jövedelem-ből, az ő táplálásokra fordíttassék.

Ötödször. A Sárospataki Ref. Collegium számára is ung. flor. 60.

Hatodszor. Városunk környékében levő Nemes Ecclesiák számára és nevezet szerint a Szoboszlainak hagy és testál ötven magyar forintokat, böszörményinek 40; hatházinak 40; szováthinak 30; sámsominak 30; mikipéresinek 30; tiszakeszinek 30 flr.

Eltakarításakor a Sir felett tanító Tiszteletes Predikátor Uramnak egy arany adassék. . . flr. 5

Tisztességtévő és Testet kikésérő Tisztel. Praedikator és Professor Uraiméknak hagy egy-egy Species Tallért.

Kántor Uraiméknak hasonlóképpen egy-egy Tallért.

Testet emelő Deák Ifjúságnak: 15

Teste felett éneklő Deák Ifjúságnak. 10

Collegiumbéli Neutralistáknak és Mendi-

kánsoknak 20

Cantor gyermekeknek. 2-40

Szegények között leendő elosztásra hagy. 12-40

Ezt per expressum declarálván, hogy ezen megírt Summa, mindeneknek a megírt mód szerint, akkor talátható készpénzéből és kin lehető adosságiból hováhamarább kifizetődgyék, annyira való pénze nem taláthatván pediglen, amelly jószága pénzhez közelebb való léssen, a Tettes Nemes Magistratus által kipótoltassék.

Mint hogy pediglen két neveletlen Leányzó atyafiait, úgymint Varró Ersokot és Deák Ilonát még életében felfogta, kiknek is szolgálattalokkal élt, ha azoknak ki Házastásokat a jó Isten nem engedné érni, azért hadgya mind a kettőnek Javaibul egy-egy öltöző egész köntös adattassék, olytán posztból és materiából, aminemü

akkori állapotokhoz képest legtisztességebb léssen. Annak felelte pediglen egy-egy Ágy eszköz Párnák és egyéb ahoz kívántatok számokra híven kiadattassanak.

Utolszor pediglen mindennemű javait. Boltbéli és Házbéli pertékáit, valamelyek ezeken kívül maradnak, hagyja és testállya Attya Úranak Nemz. Deák Ferenc Úrnak, ha pedig ő kímének halomása hamarébb történnék, mint a Testánsnak, tehát említett Attyaról és néhai édes Anyjáról két fél Atyafiáknak, személyválogatás nélkül egyenlőképen való elosztásra.

Legvégiére azt is elméjében megfordítván és megfontolván, hogy sínlódó Ágyban eshetvén, és Tagaiban megnehezedvén, mivel ezen Varró Ersók és Deák Ilona Atyafiai, idejeknek gyengeségekhez képest elégtelenek lennének a környülötte való dajkálkodásra, ha idegen Asszonyember egy vagy kettő is fogna kívántatni, annyival is inkább, ha ezeken kívül még kemény Férfi emelgetése is megkívántatnék, azoknak hűséges szolgálattalokért, hágy és adódgyék Boltbéli Portékáiból a Férfiúnak egy mentének akar Dolmányának való, ötöt megillető Posztó. A mellette dajkálkodó Asszonyoknak kinek-kinek egy szoknyának való Rássát hagy.

Melly ekképpen előttünk véghez vitt és élő nyelvel a Testatrix Asszony által megerősített Testamentumi rendelésrül adtuk ezen kezünk írásával és pecsétinkkel megerősített Testimentialis Levelünket.

Debrecenben, 18 a. February 1734.

(P. H.)

Domokos Márton, sk.
bíró és notarius.

(P. H.)

Király István, sk.
Eskütt Bíró.

(Városi levéltár: Végrendeletek 1700—1739. fasciculus.)

*

akkor elnémúl minden panasz és minden fájdalom. Még nehezebb szívvel gondolunk főiskolánk növendékei és tanárai közül azokra, kik véres ütközetekben küzdenek; mély bánattal, forró könnyekkel áldozunk azoknak, akiket a harc sírba fektetett. Nyugosznak ők, a hős fiak, Dúló csaták után“ (Bajza), a fájdalom sötét felhője borong felettök, de nevök és emlékök örök dicsőségben ragyog. Atyánk! ha így végeztél felölünk, megnyugszunk szent akaraton. Az élet, az emberiség, a világ ellentéteiben, szélsőségeiben, egyenlőtlenségeiben, megmagyarázhatatlan jelenségeiben is hatalmadat, nagyságodat és dicsőségedet mutatod meg minekünk. Leborulunk hát előtted s ami nálad minden magasztalásnál többet ér, alázatos szívvel fogadjuk bölcs rendelkezésed.

A te bölcsességed fénye csodás derűvel vonja be lelkünk borúját és látunk nagy világosságot s látjuk a világosságban, hősi küzdelmek után, nemzetünk dicsőségtől koszorúzott jövőjét. Karral, ésszel, fegyverrel, tudománnyal, hittel, erkölccsel vívjuk ki magunknak ezt a diadalmas, ezt a ragyogó, ezt a boldog jövőt s mint annyiszor a történet folyamán, úgy most is meg-

mutatják, hogy van bennünk élni hit, jog és erő (Arany).

Óh, add nekünk ehhez a te világot bíró és világot meggyőző hatalmadat, felséges Istenünk! Tedd mindenek felett erősekké, hatalmasokká, tedd világító, gyújtó fáklyává iskoláinkat! Szent igéd azt tanítja, hogy „a tudomány világosságnak és életnek útja“ (Péld. 6. 23.) s „elvéssz a nép, amely tudomány nélkül való“ (Hős. 4. 6.). — Óh, a te küzdő magyar népedet emeld és vidd a tudomány által is végtelen messzeségbe! Keljenek szárnyra s repüljenek magasba fiaink, „mint a saskeselyűk, melyek futnak és nem landolnak meg, járnak és nem fáradnak el“ (És. 40. 31.). Hitökkel hozzád az égbe emelkedve, tudományuk és erkölcsük fényével messze világolva, teremtsenek a romok felett új életet, „Melynek soha vége, Baja, gyötrelme nem létszen, Kimondhatatlan egészen Annak dicsősége“ (106. dics. 2. v.).

Így tedd virágzóvá evangéliumi alapon nyugvó anyaszentegyházadat, nagygyá és boldoggá édes magyar hazánkat, mely könnyben, vérben megfürödve, tűzben, lángban megedződve, még tündöklőbb fényben keljen ki a háború dúló vi-

TÁRCA.

Büttösi Györgyné sz. Deák Zsuzsanna végrendelete 1734.¹

Mi alulírottak valljuk ezen Levelünknek rendiben, adván értésére mindenknek, akiknek illik, hogy itt Városunkban lakos N. Deák Susanna Aszszony néhai Büttösi György Úr elmaradott özvedgye legelsőben is az emberi nemzetnek a bűn miatt mindenekre kihatott és magának is hallandóság alá rekesztetett sorsárul és állapotjárul megemlékezően és e világon az ember életének kécséges és bizonytalan halála órájának idejét előtte viselven, több Istenben már ki mult jó emlékezetű Istenfélő Gazda Aszszonyoknak példájokat is követni akarván, Isten rendelkezéséből történhető halála után ne talántám támadható villongások eltávoztatása okáért, józan és eleve jól megfontolt s eltökélt szándékból és akaratból minden kényszerítés nélkül mind testében egészséges s mind elméjében ép és csendes lévén, világi életének elmúlása után maradandó Javairul rendelést tenni akarván, élő nyelvel tett előttünk, kiket ez alulírt napon maga házához szállítottott illetően testamentomi dispositiót, amint következik:

Elsőben is, Megemlékezően Isten dicsőségéért, ezen Nemes Városban Piac Utcában napnyugoti Soron, Délről a Dobozi ház, Északról Eszenyi István úr háza szomszédságában levő házát (melyben Isten kegyelmességéből mostan lakása vagyon) hagyja és testálya ezen Debreceni Reformatum Collegium számára, úgy hogy a N. Tanács hírével és akarattal eladóvá tétetven és

¹Közlő: Herpay Gábor, városi levéltáros.

az ő illendő árán el is adattatván, abbul obvenialó Summa míg a ház el nem adatik, addig a házbére is a Nemes Collegiumnak Tiszteletes Professorinak kezekbe adattatván ő klmek által hiteles és jó értékű becsületes személyeknek erga competens Interesse eladassék; annak fructusa minden esztendőben bé vétetven a Collegiumbeli Ifjúság szükségére és számára fordíttassék és applicatassék, hogy így a Capitalis Summa intoto et integro Titulo Foundationis aut Legationis Büttösianae a sokszor megnevezett Collegium számára intacte megmaradván és conservatvatván, holta után is abbéli emlékezete fennmaradhasson és semmi egyéb Privaturnra ne is applicatassék, Istenül az illetén Pium Legatumoknak elköltéséért várható átok és büntetés alatt.

Ezen fundatio pedig, történvén az időnek mostohasága miatt a Collegiumnak innét eltávozása és kiköltözése, akkor is erejében megálljon és az említett Capitalis summának Interesse a Refor. Collegiumnak adassék, akár hol légyen.

Másodszor, Tek. Bíró Uramnak és az Tettes Nemes Tanácsnak, mint éltében kegyes Fautorinak, halála után pedigler, kevés keresményéből eltakaríttatása felől gondot viselő jó Uramnak hágy elosztásra 100 i. e. száz magyar forintokat, melyekből T. Bíró Úr két részt vegyen.

Harmadszor, Ezen keresztyén Refor. Ecclesiának, kegyes Lelki Tanítóinak és a Collegiumnak tudós Professorinak hágy hasonlóképpen száz magyar forintokat, ő klmek között leendő egyenlő elosztásra.

Negyedszer, A külső Ispotálybeli Ref. Szegények számára hágyta Csapó-utcában levő Malmát telekestül olly móddal, hogy azon malom el ne adattassék, hanem a megnevezett Ispotálybeli szegények számára conser-

haraiból s a boldogító béke ölen, a te oltalmad és vezérleted alatt, folyvást gyarapodva és nagyobodva haladjon előre a beláthatatlan idők folyamán.

Sok vihart látott, sok csapást átélt agg királyunkat élte végén koronázza meg kegyelmed messze tündöklő dicsőséggel s vonja be föl Kent fejét, nagy nevét, széles birodalmát egy diadalmas, új korszak feltetsző hajnalának ragyogó sugarival. Országunk kormányzóit áldd meg bölcseségnek és erőnek lelkével, hogy hazánkat a súlyos megpróbáltatások közül kiemelni s reá fényt deríteni tudjanak.

Legyen a te segítő Szentleked főiskolánkon, ennek vezetőin, jóltevőin, külső, belső munkásain; legyen tanítóin, növendékein! Engedd, hogy a leviharzott év után a fölszakadt fekete borulat közül kisüssön végre diadalunk büszke napja és nyomában megláthassuk a békesség szívderítő, szelid szivárványát, mint a te örök dicsőséged fényes jelét (Ezék. 1. 28.). Ámen.

váltassék, valami annak építésétül elmarad, a jövedelemből, az ő táplálásokra fordíttassék.

Ötödször. A Sárospataki Ref. Collegium számára is ung. flor. 60.

Hatodszor. Városunk környékében levő Nemes Ecclesiák számára és nevezet szerint a Szoboszlainak hagy és testál ötven magyar forintokat, böszörményinek 40; hatházinak 40; szováthinak 30; sámsominak 30; mikespécsinek 30; tiszakeszinek 30 flr.

Eltakarítatásakor a Sír felett tanító Tiszteletes Predikátor Uramnak egy arany adassék. . . flr. 5

Tisztességtévő és Testet kikésérő Tisztel. Praedikator és Professor Uraiméknak hagy egy-egy Species Tallért.

Kántor Uraiméknak hasonlóképpen egy-egy Tallért.

Testét emelő Deák Ifjúságnak. 15

Teste felett éneklő Deák Ifjúságnak. 10

Collegiumbéli Neutralistáknak és Mendi-

kánsoknak 20

Cantor gyermekeknek. 240

Szegények között leendő elosztásra hagy. 1240

Ezt per expressum declarálván, hogy ezen megírt Summa, mindeneknek a megírt mód szerint, akkor talátható készpénzéből és kin lehető adosságiból hováhamarébb kifizetődgyék, annyira való pénze nem taláthatván pediglen, amelly jöszága pénzhez közelebb való léssen, a Tettes Nemes Magistratus által kipótoltassék.

Minthogy pediglen két neveletlen Leányzó atyafiait, úgymint Varró Ersokot és Deák Ilonát még életében felfogta, kiknek is szolgálattalokkal élt, ha azoknak ki Házaitásokat a jó Isten nem engedné érni, azért hadgya mind a kettőnek Javaibul egy-egy öltöző egész köntös adattassék, olytán posztóból és materiából, aminemű

Kollégiumi tanévzáró beszéd.

— Tartotta: **dr. Kun Béla** egyetemi tanár. —

Méltóságos Gróf, Főgondnok Úr!

Igen tisztelt Uraim!

Ebben az esztendőben egészen szokatlanul a kollégium tanévzáró ünnepe külsőleg ime, mint a gimnázium külön ünnepe jelentkezik. Mondani sem kellene, hogy ez pusztán háborús jelenség, szükségszerű következménye annak, hogy az idősebb évfolyamok, tehát a felsőbb tanulmányokat folytatók és a tanítóképző-intézet növendékei igen nagy számmal teljesítenek katonai szolgálatot és emiatt iskolai élet a mai napon már csak a gimnáziumban van. Ám ezt az okot mégis hangsúlyozom, mert az a körülmény, mely szerint éppen ebben az évben történt a debreceni tudományegyetem megnyitása és ezzel kapcsolatban a kollégium akadémiai tanszakainak megszűnése, azt mutathatná okul, hogy a kollégium régi egysége felbomlott és a kollégium egyes intézetekre oszlott szét.

Az egység pedig mostan is fennáll és a megszűnt akadémiai tanszakok munkáját — a vál-

akkori állapotokhoz képest legtisztességesebb léssen. Annak felett pediglen egy-egy Ágy eszköz Párnák és egyéb ahoz kívántatók számokra híven kiadattassanak.

Utolszor pediglen mindennemű javait, Boltbéli és Házbéli portékait, valamelyek ezeken kívül maradnak, hagyja és testállya Attya Úrának Nemz. Deák Ferenc Úrnak, ha pedig ő kglmének halomása hamarébb történék, mint a Testánsnak, tehát említett Attyarul és néhai édes Anyjárul két fél Atyafiaknak, személyválogatás nélkül egyenlőképen való elosztásra.

Legvégtére azt is elméjében megfordítván és megfontolván, hogy sinlődő Agyban eshetvén, és Tagaiban megnehezedvén, mivel ezen Varró Ersók és Deák Ilona Attyafiai, idejeknek gyengeségekhez képest elégtelenek lennének a környülötte való dajkalkodásra, ha idegen Asszonyember egy vagy kettő is fogna kívántatni, annyival is inkább, ha ezeken kívül még kemény Férfi emelgetése is megkívántatnék, azoknak hűséges szolgálattalokért, hágy és adódgyék Boltbéli Portékaiból a Férfiúnak egy mentének akar Dolmányának való, ötlet megillető Posztó. A mellette dajkalkodó Asszonyoknak kinek-kinek egy szoknyának való Rássát hágy.

Melly ekképpen előttiünk véghez vitt és élő nyelvel a Testatrix Asszony által megerősített Testamentumi rendelésrül adtuk ezen kezünk írásával és pecsétinkkel megerősített Testimentialis Levelünket.

Debrecenben, 18 a. February 1734.

(P. H.)

Domokos Márton, sk.
bíró és notarius.

(P. H.)

Király István, sk.
Eskütt Bíró.

(Városi levéltár: Végrendeletek 1700—1739. fasciculus.)

*

tozott viszonyokhoz képest változottan — átvette a kollégium felsőoktatási intézete. Nem is volna jó, ha ez az egység teljesen megszűnne és a kollégium, meg az egyetemi oktatás között megszűnne minden kapcsolat. Erre az összeköttetésre szüksége van a kollégiumnak úgy, mint az egyetemnek. A kollégiumnak azért, mert általános tapasztalat szerint és természetszerűleg is a tudománnyal foglalkozók szivesebben laknak egyetemi székhelyen, mint máshol, az egyetemi székhelyeken lévő középiskoláknak tehát sokkal nagyobb a tanárookra a vonzó ereje és ezt a vonzó erőt még fokozza az, ha in a kollégium középfokú intézeteiben lévő tanároknak alkalma nyílik az egyetemi tanárokkal közös terepen együttműködni. Az egyetemre nézve pedig azért, mert csak a mythológiában ugrott elő Pallas Athéné teljes fegyverzetben a Zeüs homlokából, a valóságban azonban kulturintézmények nem szoktak egyszeriben minden fundamentum nélkül előállni és felvirágozni és hát a debreceni tudományegyetemnek — ha csak nem akar fundamentum nélkül maradni — ezzel a kollégiummal a kapcsolatot nem lehet megtagadnia. Nem is tagadhatja meg az egyetem a kollégiummal a szellemi kapcsolatot, mert egy magyar tudományos intézménynek itt, ezen a helyen nem is lehet más irányt követni, mint ami volt a debreceni kollégium évszázados iránya: erősen magyar, erősen szabadelvű, erősen demokratikus szellemben, a lelkiismereti szabadság s a tudományos kutatás teljes korlátlanágával dolgozni Isten nevében. Nem szabad arra még gondolnunk sem, hogy a magyar államot és a magyar állam intézményeit ezentúl valaha nem a magyar nemzeti eszmény irányítaná, a kollégium pedig azt, hogy a nemzeti eszményért mekkora áldozatra kész, legfényesebben az a nagy tette mutatja,

amely a debreceni tudományegyetem létesítésének előzménye volt.

Sajnos, éppen az az intézet, amelyik a kollégium és az egyetem közötti kapcsolatot létesíteni és fenntartani hivatva volna, ebben a háborús esztendőben, amikor minden iskolai élet meggyöngült, még alig kezdhette meg működését és nagyobbára csak papiroson maradt. Am az első s háborús esztendőből, amelyben az egyetemi élet is majdnem szünetelt, következtetéseket vonni korai volna és én meg vagyok győződve arról, hogy ez intézet létesítése nem volt merő fikció, nem lehet fikció az a törekvésünk, hogy a kollégium a hazafias, tudományos és nevelő munkában egy pár száz ifjú támogatásával, vezetésével segítségére menjen az egyetemnek.

Ha ez a felsőoktatási intézet a rendes idők helyreáltával kifejtheti erejét, megszűnik majd minden aggodalom, mellyel ez intézet felé némelek tekintenek. Ki fog derülni, hogy ez intézet létezése és abban áltami egyetemi tanárok közreműködésének megnyerése nem fog ártani és nem is árhat sem a kollégium, sem az egyetem belső egységének. A kollégium, mint református egyházi intézmény, nem szokatlan úton halad, amikor önkormányzatába nem az ő szolgálatában álló egyéneknek is helyet ad. Az egyetem pedig nem félhet attól, hogy a kollégiummal kapcsolatba lépett tanárait valamely elkülönző szellem fogja vezérelni. Hiszen azon az egyetlen fakultáson, amelyiken a tanszékek betöltésénél egyházi hatóságoknak is befolyása van, a kollégium körében évszázados fennállása alatt sem volt ottion rideg felekezeti szellem; a többi fakultásoknál pedig a tanszékeket betöltő kormányt bizonyára sohasem fogja exclusiv felekezeti szellem vezérelni. És amint élesen állást kellene foglalnunk bármily felekezeti szellemnek bárhon-

Harmonium, Hegedük, Tárogatók

és a többi hangszereket általánosan elismerve legjobban szállít

Magyarország legnagyobb hangszergyára, Stowasszer J.

csász. és kir. udvari szállító, színházak, zeneakadémiák, iskolák és a hadseregszállítója, a RÁKÓCZITÁROGATÓ feltalálója,

BUDAPEST

II. LÁNCID-UTCA 5. SZÁM.
GYÁR: ÖNTŐHÁZ-UTCA 3. SZ.

AAAAAAAAAAAAAAAAAAAA

Régi hangszerek vétele és becserélése. 0000

ÁRJEGYZÉK minden egyes hangszerről külön küldetik.

nan az egyetemre becsempészése ellen, épp úgy megköveteljük magunk számára azt a jogot, hogy állami szolgálatban is szabad és független férfiak módjára egyházunknak és egyházunk intézményeinek érdekében legjobb tudásunk szerint dolgozhassunk. És amint tiszteletben tartjuk mindenkinek vallásosságát, vagy vallástalanságát, egyházas, vagy egyháziatlan magatartását és senkit ily meggyőződésért nem kisebbitünk, — másrészt a leghatározottabban tiltakozunk kell minden olyan felfogás ellen, amely szerint egyházunktól bizalmi tisztség elfogadása és egyházunk szolgálatában álló tanárokkal együttműködés bármely legkisebb rangú állami tisztviselő függetlenségét, vagy viszont bármily magas állású tisztviselő tekintélyét veszélyeztethetné.

Az elmúlt esztendő történetét különben pár szóba összefoglalhatom. A háború uralkodott mindnyájunk egész valóján, a háború nyomakodott rá intézményeinkre, ez az esztendő nem lehetett az alkotás esztendeje.

Három kiváló tanárunkat veszítettük el az esztendő alatt s egyiket sem az öregség ragadta el közülünk. Egyet váratlanul, az ágyban lepett meg a halál s úgy típorta le óriás elméjét és tán még nagyobb munkabírását. A másik kettő a háború áldozata, harctéren szerzett betegség ölte meg az egyiket, a haza védelmében a harcmezőn maradt a másik. Szép és dicső dolog a hazáért halni, de mégis alig tudjuk elállítani szívünk keserves sajnását, ha hozzánk tartozót ér e dicsőség szomorú gyönyörűsége.

Méltóságos Gróf, Főgondnok Úr! Az esztendő végére érve, nem csüggedtünk, látva a most lefolyt esztendő kevés eredményét, mert Méltóságodnak évtizedeken át sok nagy sikerben gazdag működése és Főtiszteletű elnöktársának ügyünk érdekében mindig hatalmas tevékenysége biztosít bennünket arról, hogy Méltóságok ve-

zérletével bizvást haladhatunk szebb, boldogabb jövő felé. És amikor megköszönjük Méltóságoknak ez év folyamán is tapasztalt jóindulatát, igérjük, hogy mint eddig, úgy ezután is örömmel és büszkén követjük Méltóságokat minden jóravezető munkájokban.

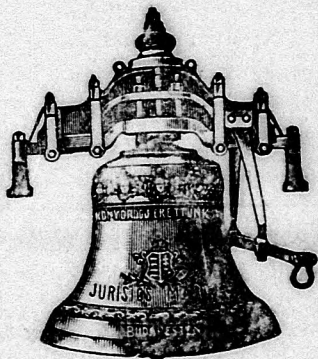
Megköszönjük a debreceni református egyháznak és különösen igen tisztelt főgondnokának, kollégiumunk érdemes helyi gondnokának irántunk tanúsított buzgóságát és kollégiumunk anyagi ügyeinek nagy odaadással vezetését.

Megköszönjük Debrecen sz. kir. városnak és nemes tanácsának ez évben is hálásan vett támogatását. Tudjuk jól, hogy az a szeretetteljes kapcsolat, amely a kollégium és a város között mindenkor fennállt, nemcsak fennmaradni, hanem talán még növekedni fog, hiszen ez évben a város olyan férfiút állított az élére, aki azelőtt kollégiumunkban dolgozott és akinek itteni hosszú és eredményes munkássága alapján minden jót örömmel várhatunk. Növeli ezt a bizalmunkat az is, hogy a tanácsnak éppen a közmívelődési ügyeket intéző tagja még ez iskolai év első felében nekünk szeretett és nagyrabecsült tanártársunk volt.

Most pedig, amikor tanártársaimnak és az ifjúságnak nyugodt pihenést kívánok, azzal a fohással fejezem be ezt az esztendőnket, vajha a következőt békében, boldogságban, hazánk dicsőségének, diadalának büszke szemléletében nyithatnánk meg.

Egyházunk vezetőihez.

„Egy aggódó református“ a fenti cím alatt komoly, figyelemre méltó igéket vetett e lap hasábjaira. Visszhangot vártam reá két héten keresztül. Talán nem hatott el a kiváló szó az illetékes egyénekhez, egyházunk vezetőihez? Talán nem látják elérkezettnek, vagy alkal-

Elsőrendű haranggyár, szerel a kitűnő Pozdech-féle rendszer szerint, mely annak idején Ő felsége a király által 2 aranykeresztellett kitüntetve

Mesekönnyű indítás, nem rezgetti az állványt, még kevésbé a tornyot. Csupán előnye van, hátránya nincsen. — Mérsékelt árak, szolid és szép kiállítás. — Kedvező fizetési feltételek. Alapítva 1868-ban. Felülmul minden eddigi szerelést. Telefon 77—51.

Jurisics Márton

harangöntő- és harangfelszerelő-gyár
Budapest, Rózsa-utca 51—53.

Elvállal minden e szakmába vágó munkát, u. m.: elsőrendű harangok szállítását, régi harangok átöntését, régi harangok átszerelését Pozdech-féle forgatható öntöttvas-koronára, esetleg forgatható kovácsoltvas-koronára, kilopott csapok kicserélését stb. Készít fekvő és álló harangvas-állványokat jutányos áron. Költségvetéssel szívesen szolgál. Jutányos árak, pontos és tisztességes kiszolgálás. Kívánatra saját költségén utazik a helyszínére.

masnak az időt most e kérdés megvitatására? Nem tudom. De nekem fáj, hogy ez a felszólalás visszhang nélkül maradt.

Megpróbálom tehát újra elkiáltani „egy aggódó református” panaszait. *Nemo* vagyok ahhoz, hogy ille- tekesen, bármi súllyal is szóljak az ügyhöz. Legfeljebb az ad jogot a hozzászólásra, hogy az ügyet közről ismerem s a veszedelem nagyságát szívemen hordozom.

Ideális szép gondolat volt Debrecenben református felsőbb leányiskolát állítani annak idején. De ma már megállapíthatjuk, hogy ez az iskolatípus nem vált be. Az intelligens középosztály leánynövendékei szivesebben keresik fel az oklevélhez s kenyérkeresethez segítő iskolá- kat, — mint a felsőbb leányiskolát. A felsőbb leányis- kola, a maga hat osztályával luxusiskola. Finom érzeke volt ahhoz boldogult Wolafkanak, hogy mire van szük- ség Debrecenben, mikor a zárdai felsőbb leányiskolát átformálta polgári iskolává és tanítónőképző-intézeté. Az idő neki adott igazat.

És ezt az átformálást tulajdonképen *félíg* meg- csinálta már a debreceni egyház is a maga felsőbb leányiskolájával, amikor mellé kapcsolta a tanítónőkép- ő-intézetet, ezelőtt két évvel pedig megnyitotta a leány- gimnáziumot. Most tehát „egy aggódó református” óhaja szerint is a megkezdett átalakítást tovább kellene foly- tatni, olyan formán, hogy a leánygimnázium építtessék ki az I. osztálytól elkezdve. Ennek I—IV. osztálya fe- lelne meg a felső leányiskola alsó IV. osztályának. A felső leányiskola V-ik és VI-ik osztálya *felesleges*: ezt bebizonyította a gyakorlat, hiszen a párhuzamos alsó négy osztályból sem került ide soha több 15 növendék- nél, — de volt eset, hogy csak 3—5 növendék lézengett benne. No ezért egy-egy osztályt vezető tanárkart fenntartani igazán erőpazarlás.

Hanem ott volna az első felszólalásban hangsúlyo- zott polgári leányiskola. Ide még az egyszerűbb igényű családok is elküldik leányaikat. (Vagy aki többet akar: ott a leánygimnázium!)

Emlékezem, hogy néhány évvel ezelőtt, boldogult Balogh Ferenc egy egyházkerületi gyűlésen felszólalt ebben az irányban: sürgette a református polgári leány- iskola felállítását.

Sürgetjük most mi is újra. A veszedelem egyre nő. Minden iskolai év száz meg száz lélek elvesztését jelenti. Ne feledjük: épen itt, a Kálvinista Rómában.

Ha lehet, még jövőre, — de a háború után ok- vetlenül és azonnal nyitassék meg a debreceni reformá-

tus polgári leányiskola és a leánygimnázium egy-egy első osztálya.

Nemo.

Úrvacsoraosztás napján mondandó predikációkról.

E cím elolvasása után kíváncsi lehet az olvasó, hogy mit is lehet erről írni. Hiszen ez nem lehet talán téma sem. Hát én mégis témául veszem fel. Valamiket gondoltam erről. Lehet, hogy kinevetnek, lehet, hogy némelyek ezzel kapcsolatos indítványomat helyesnek, jónak, de kivihetetlennek tartják; de talán lesznek olyanok is, kik indítványom elfogadását szükségesnek és megvalósítandónak tartják.

Térek a témára. Református egyházunkban nagy ünnepeken és más úrvacsoraosztások alkalmával a dél- utáni istentiszteleteket a legtöbb egyházakban a tanítók végzik. Nagy ünnepeinken délután a legátusok végzik oly helyeken, ahol legátusokat kérnek ki az egyházak.

Ez a szokás, úgy hiszem „more patrio” mind- addig a legtöbb egyházban fent fog maradni, míg az is- kolák nem államosíttatnak az egész vonalon. Az álla- mosítás után, — kivéve azon egyházakat hova legátus jár, — az úrvacsora utáni istentiszteletet is a lelkész fogja végezni. Úgyde a lelkészek legtöbb része alig tud egy-két úrvacsoraosztás utáni beszédet, mit némely idősebbek régen mondogattak mint legátusok, talán már nem is tudják, de át is adhatták azokat tanítóiknak, hogy legyen nekik több, mit mondjanak. Hogy jut majd egy sereg lelkész, úrvacsoraosztás délutánján mondandó egyházi beszédekhez, még pedig sokhoz? Mert hiszen nem kezdheti minden évben újra a már elmondott be- szédeket.

Most jó előre kell gondoskodni arra az időre, hogy ha az iskolák államosítása az egész vonalon megtörténik, a lelkészeknek legyen kész úrvacsoraosztás után mon- dandó predikációjuk elég, de a felekezeti tanítóknak is az államosításig jól fognak esni ezek a predikációk, de a legátusoknak is.

Némelyek talán ezt mondják erre: Írjanak a lel- készek ilyen prédikációkat, — ez az ő mesterségük, — és mondják el a miket írtak. Hát ezt könnyebb mondani, mint megtenni. Tudom, sok lelkésztársam, kiknek egyet- len tanítóját elvitték a haretérre, meg van akadva az úrvacsoraosztás délutánján mondandó egyházi beszédek-

Költségvetést díjmen- tesen készít.

BARTHA ISTVÁN

A magyar államnak és a várme- gyének állandó vállalkozója.

kövező-mester és útépitési vállalkozó Debrecen, Kossuth-utca 35-ik szám alatt.

Városoknak és községeknek készít gyalogjárdákat faragott kővel, téglával, kocsí-utakat mindenféle kivitelben, — úgyszintén átrakásokat is jutányosan elvállal. ++++ Telefon-857.

kel, melyekből talán egy sincs már neki. Magam is meg voltam akadva, mert nekem is csak kettő volt, de úgy segitettem magamon hogy a katekizációs könyvből alakítottam át úrvacsoraosztás utáni prédikációkat és azt mondtam el, magam is írtam, de egy szomszédos egyházközség tanítójától is kértem lemásolás végett úrvacsoraosztás délutánján mondandó prédikációkat. Az ifjú lelkészeknek, kiknek nincs kellő gyakorlottságok a prédikációk készítésében, nagyon nehéz feladat volna ez. Nem mindenki van annyi tehetség s annyi kedv, hogy hivatalát kitartóan úgy fogja fel, mint nagytiszteletű Szeremlei Sámuel hódmezővásárhelyi kiváló agg lelkész úr tett káplány korában, hogy nem csak vasárnapi egyházi beszédeit és az imákat, mint saját eszmeszüleményeit mondta el; hanem még hétköznapi imáit is ő írta.

Az öreg papoknak meg nincs már kedvök úrvacsoraosztás délutánján mondandó beszédek írására. Úrvacsoraosztás után délután mondandó beszéd pedig kevés van kinyomatva.

Ezek előre becsátása után indítványom ez: Szeddetsenek be másolatban a tiszántúli egyházkerületbeli tanító uraknál, de a lelkész uraknál is lévő úrvacsoraosztás napján délután mondandó prédikációk és ezeket egy, arra az egyházkerület, vagy püspök úr által kirendelt bizottság vizsgálja felül és amely prédikációk alkalmasoknak találtnak, az egyházkerület költségére adassanak ki és a tanítók, lelkészek és legátusok köteleztesenek annak megvételére, a tanítók és legátusok résztenként fizetvén ki a prédikációs könyv árát.

És hiszem, hogy még más egyházkerület lelkészei és tanítói is vennének egyházkerületünk által kiadandó, illetve kiadott prédikációs könyvből.

Így lesz a tanítóknak is a lelkészeknek is, a legátusoknak is elég úrvacsoraosztás délutánján mondandó prédikációjuk. Nem lesz fennakadás. Nem lesz annyi ismételt úrvacsoraosztás utáni prédikációmondás a tanítók által a templomokban.

Megjegyzem, hogy még a legátusoktól is be kellene kérni az úrvacsoraosztás délutánján mondandó beszédeket.

Megtettem indítványomat, szóljanak hozzá lelkész-társaim. Szerintem a szükségesség követeli indítványom elfogadását. A bajon nem lehet másként segíteni, csakis így. Aki jobbat tud, indítványozzon jobbat.

Vállaji.

Ima a harctéren.

Erős Isten, seregeknek Ura! ki élet és halál felett szabadon rendelkezel, fájó szívvel, könnyező szemmel állunk meg e sötét koporsó mellett, mely egy szerető bajtárs, vitéz katona kihült tetemeit rejtí magában. Óh Uram, nemesak a gyöngék és kicsinyek: a nagyok is elhullanak! Kezed intésére porba omlik a hatalmas

tölgy; — ma még az életnek örvendő ember holnap a sír lakója. Te akartad Uram és itt is porba omlott az erős tölgy; ellenséges golyótól átjárva megszünt dobogni a szív. A szerető családapa, vitéz bajtárs, hős katona *Sárvói Szabó Lajos alezredes* nincs többé!

Uram! bár körülöttünk a háború angyala suhogtatja sötét szárnyait; bár ezrek- és ezrekben szedi véres adóját; habár szívünk már nem is remeg a halottak láttán: mégis megdöbbenünk s gyarlóságunk érzében magunkba szállva kegyelmedért, segedelmedért esdünk. Istenünk, jó Atyánk! tekints le óh e gyászra-vatalra! — bár tudjuk, hogy ő már boldog, mert megszünt szenvedni, emléke pedig élni fog közöttünk és ha minket megvigasztal, megnyugtat is azon tudat, hogy hűn teljesített kötelességével, hősi halálával a bátor vitézség és nemes pályafutás „*hervadhatatlan koszorú zöldelnek majd sírhantja felett s zöld lombjaiknak nem árthat a tél, nem mija a mindznenek elhervasztó idő*”; óh ha minket megnyugtat is e tudat s ebből meritjük a vigasztalás balzsamcseppjeit: de tekints le Uram a már özvegy s özvegyességéről még mit sem sejtő hitvesre, az édes apát repeső szívvel váró kedves két gyermekre.

Édes-boldog reményt hantolunk majd itt el s a boldog családi élet helyét a gyász, fájdalom, bús özvegyesség, — szomorú árvaság váltja fel. Ki ad majdan vigaszt a bús özvegy nőnek, ki lesz majd gyámola az árváknak, ha Te nem óh Isten, kinek kegyelmed mindenekre elégséges! Ezért a kegyelemért, gileád balzsma miatt könyörgünk most hozzád Uram! Ha majd a hű hitvest roskadozni látod kínos fájdalma alatt, ha talán ajaka panaszra is fakad — ne büntesd őt! Hiszen a szeretet által összeforrott szívek oly nehezen válnak e egymástól és Uram Te forrasztád azokat egykor egybe. Avagy egyetlenegy könyesepp lehetne-e eloltója ekkora fájdalomnak?! És ha a gyermekek sírva keresik majd a gondviselő apát: üressé vált otthonukban könybe borul szemök s szívök összeszorul, — el-elhaló zokogásukra Te adj választ Uram: „*én vagyok a feltámadás és az élet, aki énbennem hiszen, soha meg nem hal!*”

Igen Urunk, Te jó, kegyelmes Atya, kegyelmede terjeszd ki az árva családra; a vallás lelke által erősítsd a mélyen lesújtott özvegyet, akit forró szerelmétől oly korán megfosztott a könyörtelen halál. Az imádság akaraton való szelid megnyugvás, a Benned való rendíthetetlen bizalom lelkét áraszd Atyánk a bús árvákra is. Vérző szívöket Te kötd be, hulló könnyeiket Te száraszd fel biztató szavaddal: *Én fiam vagy te, én leányom vagy te; kegyelmemmel fölkarollak, szeretetemmel befedezlek, ha mindenek elhágynak is, én akkor is atyád maradok!* A hű rokonok, szerető bajtársak méltó fájdalmukra a sokat szenvedett Jób patriareha eme szavaiban találjanak vigaszt: „*Az Úr adta, az Úr elvette, áldott legyen szent neve érette!*”

És mi Uram mindnyájan, kik látjuk, hogy nem a gyorsaké a futás, nem az erőseké a diadal, nem az ifjaké az élet — elnémulunk és nem kérdezzük, mikor jő el a vég? Csak egyet kérünk Tőled s e kérdésben van minden boldogságunk: Uram, mi, kik a gázság, a gyilkos armány megtorlásáért annyi drága életet áldozánk, amikor az ártatlanul kiontott vér bosszúért kiált hozzád az egekbe — Uram Te légy velünk! Áldd meg fegyvereink, — segíts győzelemre! Te magad járj seregeink előtt, mint hajdan a tűzszlop- és ködfelhőben Izrael népe előtt. Hadd szégyenüljön meg tekinteted előtt a bűn; fegyvereink győzelmével térjen ismét hozzánk a béke s boldogság.

Óh Uram légy velünk, óh Uram áldj meg minket Benned bizó gyermekeidet. Ámen.

Pelkinie haretér, 1914 október 23.

Csaholci Tóth Lajos,
honvéd táborigazgató.

U. i. Ez imát Sárói Szabó Lajos alezredes felett mondtam, ki a San-menti harcokban hősi halált halt. E temetés alkalmával háromnegyed óráig voltunk muszka srappell- és gránáttűz alatt, az egész hadosztályparancsnokság.

T. L.

Napról-napra.

XXXII.

Február 5.

Perényi Imre nádor meghalt 1519-ben.

Kisfaludy Károly született 1788-ban.

Branyiszko. Gracza történetéből veszem e leírást. Branyiszko egyik alacsonyabb gerince annak a zord hegyláncolatnak, amely Sárosmegye és a Szepesség közt terjeszkedik. E hegygerincen viszen keresztül az országút Lőcséről Eperjes felé. Az út szerpentin. Kitünő hadállás. Itt helyezkedett el Deym vezérőrnagy 3000 emberrel és hat ágyúval. Görgeinek csak Branyiszkon át lehetett Eperjesre jutnia. Halogatásra nem volt idő, mert Jablonovszky már alig volt 1—2 napi járásnyira tőle. Megbízta tehát Guyont, hogy birkózzék meg Deym seregével s űzze el a Branyiszkói magaslatokról. Guyon, a szabadságharc mintakatonája, azonnal hozzáfog a feladat megoldásához. Dandára 4000 honvéd és 11 ágyú. Gyalogságának legnagyobb része azonban tőröci és zólyomi tót fiú. Fegyver alig volt a kezükben, két hét előtt újoncozták őket. Hát bizony ezekkel a tót honvédekkel vakmerőség volt Branyiszkót ostromolni. És Guyon mégis megostromolta. Eleinte nehezen ment a dolog: az újonc sereg felt az ágyútól. — „Vorwärts, dupla lénung, rückwärts kartács schiessen!“ — kiáltja Guyon az ő sajátos beszédmodorában.

S fenyegetését be is váltja, ámde ez sem használ. Ekkor előlép egy ifjú szerzetes, Guyon táborigazgató apja, Erdősi Imre a neve. Kezében kereszt. „Utánam kedves testvéreim, velünk az Isten! Miénk lesz a győzelem!“

És a miénk lett.

Guyon az ütközet hevében nagyon bosszús volt. Imádkozott is, káromkodott is; lövetett felfele a hegyre, lövetett hátulról honvédjei közé . . . szóval úgy viselkedett, mintha vérbeli magyar volt volna. Egyszer katonái között észrevesz, vagyis szemrevesz egy fiatal hadnagyot, aki . . . aki nevet. Bosszús a vezér, hiszen a csata elvesző félben van. „Hatökör . . . hát kend mit nevet?“ Nem mondja, csak a kék szeméből olvasható ki a kérdés. A fiatal hadnagy kiolvassa azt s szól: „azt nevetem, hogy az ellen jobbra-balra néz, mintha zsinóron rángatná a fejét.“ — Hát aztán mi van ezen nevetni való?“ — „Csak az, hogy nem néz sem jobbra, sem balra, ki győzni akar, csak előre. Ezeknek szándékuk a futás!“ — „Igaza van!“ Még egy roham s a győzelem a miénk. — Ha jól tudom: Szentimrei Józsefnek hívták ezt a hadnagyot.

. . . A hegytetőre érvén Guyon, a Nádor-huszárok közül tizenötöt rohamra vezényel. A csapat vezéréhez, egy ősz huszárhoz szól Guyon: Csőszt bácsi, nincs mit inni. Amott a kocsmában, hol még a német vendégeskedik, igen jó papramorgó van. Kérem, hozzon egy itallal. — „Értem, ezredes uram, meglesz.“ . . . s a másik pillanatban mint a villám ugratott előre végig az országúton a tizenöt huszár. Az osztrák gyalogság maradékai az árokban feküdtek s bántatlanul hagyták előremenni a tizenöt dühös huszárt. A kocsma és környéke tele volt német lovasokkal, akik, mihelyt észrevették a huszárokat, lóhalálában iramodtak tovább. Hogy is tehettek volna másként?! mikor tizenöt huszár élén Csőszt bácsi ment ellenük. Amint a kocsmához értek, még maradt benn néhány császári lovas. Csőszt bácsi leszáll a lováról, belép közéjük s a remegő zsidó kocsmárosra rászól: kérek egy itce snapszot. A német lovasok elámultak e bátorságon. Csőszt bácsi pedig, amint a pálinkát megkapta, feléjük fordulva szól: „Ti pedig foglyaim vagytok!“ Elremülve kértek pardont: amit meg is kaptak, mert huszárjaink foglyok gyanánt hozták őket magukkal. Szóval Csőszt bácsi elvitte Guyonnak a papramorgót.

. . . Erdősi Imre hosszú szerzetesi pályáján rendjének legelső tagjai közé emelkedett. Mint kormánytanácsos halt meg 1890-ben. „Én ismertem őt élete utolsó éveiben — írja Tóth Béla. Reverendába öltözött athléta volt. Hideg, kemény arcú, szótalan ember. Tanítványai, kivált azok a rendi növendékek, kik Kecske-méten a keze alatt voltak, nem egyszer panaszkodtak előttem, hogy az öreg katonás bánásmódját nehezen lehetett megszokni. Életének dicsőségét, honvédő hőstetteit nem emlegette soha, sőt harapófogóval sem le-

hetett volna belőle kihúzni egy szót Branyiskóról. Szerzetes társai azonban a nagy nap évfordulóján, eszten-dőként fölkeresték őt egyszerű szobájában s üdvözölték. Néma kézzsoritással fogadta a tisztelgést. Úgy el tudta titkolni dicsőségét, hogy a fiatalok közül még azok sem igen sejtették, kicsoda ő, akik jól ismerték. Halála napján azt kérdeztem egy régi tanítványától: „Tudod ki halt meg ma a piaristáknál?” — „Nohát az öreg Erdősi, az a kegyetlen goromba.” — „És nem tudod, hogy ő volt a branyiskói pap?” — „Óh, ha tudtam volna, be szerettem volna!” Persze, minden akkor drága, mikor már elveszett. — Poéta, hős, épen úgy, mint a Szaboleska sógorának a bundája.

Szászsebesen Bem megveri Puchnert. Marosényen Kafler őrnagyot Urbán. 1849.

Február 6.

Szászsebes. Nehéz napja van Bemnek. 1200 harcosával van benn a városban, amely körül 10.000 katonával s 40 ágyúval áll Puchner. Egy út van előtte nyitva: a szászvárosi. És Bem azon elmenekül. Puchner nem veszi észre s löveti a várost úgy egy órahosszáig. Hanem aztán majd szétpukkad dühében. Nosza utána! S az egész osztrák had, mint egy óriási kopófalka, a menekülők után száguld. Iszonyú hajsza kerekedik. Bem, igaz, egy órai előnyben van üldözői fölött, de helyzete így is rendkívül válságos. Elöl, hátul ellenség. Sibó, Bencene, Gyalmár községekben ezernyi-ezer oláh felkelő lesi. És zúgnak a félrevert harangok s jobbról-balról fölhangzik a mócok csataordítása. De a honvéd-sereg keresztül tör most a poklokra is. Elöl, utat csinálva Czech megyén; leghátul pedig Bem halad. És elérnek Szászvároshoz, ahova aznap Puchner nem követhet. 1849.

Február 7.

De ma Szászvárosból is kiveri Bemet. Még megmaradt négy ágyút is elakarják tőle venni. Ekkor történt, hogy egy gránátost arcul vágott lovagló korbácsával és azt kiáltotta: „Canaille, meine kanonen will ich haben!” Itt vesztette el jobb kezének középső ujját. 1849.

Lenkey János meghalt 1850-ben. A tizenegyedik vértanú. Ezt olvasom róla: „A vitéz huszártábornok megőrült. Ez mentette meg az akasztófától. Testvérbátyja: Lenkey Károly huszárezredes meglátogatta börtönében. Egész lényében megborzadt, mikor meglátta, hogy öccse minő rettentő helyzetben van. Meztelenül, egy rongyos üres szalmazsákon, a hidegtől összezsugorodva feküdt a vaságyon, fejét a vasra fektetve. Fájdalom nélkül nézett bátyjára, de nem ismerte meg. . . A börtön rondaságát leírni lehetetlen. Egy kutyaól palotának mondható Lenkey börtönéhez képest. Minden héten két katona-doktor és egy polgári orvos látogatta meg, de nem azért, hogy súlyos bajából gyógyítsák,

szenvédésein enyhítsenek, hanem azért, hogy vitakozzanak a felett: valóban örült-e? Tizenöt kisebb-nagyobb seb volt a testén; részint a hosszú fekvés, részint a katonaörök puskatusainak és szuronydöféseinek a nyoma. És ezek a sebek kötés nélkül vértettek és genyedtek a hideg, fűtetlen, ablak nélküli szobában. . . Végre meghalt. Meztelen holttestét egy korommal bemázolt ládába helyezték el. Ez volt a koporsó. A várparancsnokság, bár nehezen, de mégis megengedte, hogy Lenkey Károly kikísérhesse öccse holttestét. A pecér ganéjhordó szekeren vitték ki. Az aradi poigárok temették el.

Február 8.

Klapka ezredes Hidas-Németinél megveri Schlicket; Aradon Gál ezredes és Asztalos Sándor százados Gläser altábornagyot. Medgyesen Szilágyi ezredest legyőzi Heydte. Érsekújváron Eszterházy Pál őrnagyot Neusbädter. 1849.

Február 9.

II. József háború üzen Törökországnak. 1788.

Piski-i diadal. 6500 honvéd győz itt Puchner 17.000 embere ellen. Elesett 600 emberünk. Az ellenség vesztesége 2000. A halottak közt volt a derék, rokonszenves lovasezredes: Losenau is. 1849.

Zsurmay Medgyesen. Zsurmay a vizaknai csata alkalmával elszakadt Bem seregétől. A vihar Medgyes felé sodorta: Itt aztán megvetette a lábát s váltakozó szerencsével báró Heydte draganyos őrnagy ellen harcolt. A pályabér Medgyes volt. A városból hol ő szorította ki a németeket, hol emezek őt. Történt, hogy február 8-án Heydte őrnagynak kedvezett a szerencse. A szász lakosság ennek örömeül fényesen kivilágította a várost. De másnap onnan Heydte Fiverte Zsurmay. A győztes elé, mint az már a medgyesiek szokásában volt, hódoló küldöttség járul. „Talán bizony engem is kivilágítással akarnak megtisztelni?” — szól hozzájuk Zsurmay. A küldöttség tagjai ijedten néznek össze. „Ha úgy parancsolja az őrnagy úr! — hajlong a polgármester. „Dehogy parancsolom. — kedélyeskedik Zsurmay. — Mennyibe is került az a tegnapi illumináció?” „Körülbelül 2000 forintba”, felel siránkozva a polgármester, úgy okoskodván, hogyha ilyen nagy összeget mond, Zsurmay szíve meglágyul. Hanem most az egyszer „bekapta a legyet”, mert szólott Zsurmay: „No nekem nem kell a kivilágítás . . . nekem csak a 2000 forint kell!” Megkapta.

Mikor aztán megint kiverte a városból Heydte Zsurmayt . . . szónoklatában beszéle a polgármester úr ilyeténképen: „Mi csak örülünk, ha ismét a báró úrhoz van szerencsénk. De sziveskedjék annyi haderőről gondoskodni, hogy a város megtartható legyen, mert nekünk sem pénzünk, sem kedvünk nincs minden második nap kétezer forint kivilágítási költséget fizetni!” 1849.

Február 10.

II. József kiadja az általános adózás behozatalát célzó telekfelmérési rendeletet. 1786.

Bem Alvincon megveri Stutterheim osztrákjait, még pedig alaposan. 1849.

Február 11.

Rákóczy Zsigmond fejedelem lesz. 1607.

Gályarabok szabadulása. 1676.

Újszegeden Hadik ezredes megveri Theodorovics tábornokot. Zomboron Nemegyei őrnagyot legyőzik a szerb felkelők. 1849.

Február 12.

Margittalvan honvédőrségünk felett győzelmet arat az osztrák. 1849.

Garbóci.

A tiszáninneri ref. egyházkerület tavaszi közgyűlése Miskolcon.

— Június 10. —

Népes gyűlésük volt a tiszáninnerieknek, melyen a tagok igen nagy számmal jelentek meg. Csak a jegyzői kar volt fogyatékos, amennyiben Kérészy Barna világi aljegyző katonai szolgálatot teljesít. Puky főjegyzőt pedig alispáni halmozott teendői nem engedték. Kettejük ügyét részben Mitrovics, részben Regéczy József egyházkerületi alügyész referálták. Ennél is nagyobb baj volt, hogy az előadó a pataki ügyeket az előző nap késő délutáni óráiban kapván kézhez, azok komoly áttanulmányozásáról szó sem lehetett, pedig nem kisebb dolgokról volt bennük szó, mint a költségvetés és zárószámadás és az állandó tengeri kigyók újból-újából megszaporodva valami egészen sajátos autogenesis útján, t. i. a Zoványi- és Ferenczy-ügy utó- és oldalágazásai. A késelemnek pedig az volt az oka, hogy az igazgatótanács egész év folyamán alig tartott ülést és csak az egyházkerületi ülés előtt kevéssel ült össze a legsürgősebb ügyek elintézésére. A háború, vagy más volt-e oka: ki tudná megmondani? Sajnos, ez sem éppen szerencsés eszköz a bajok orvoslására ott, hol annyi a baj!

A püspök alkalomszerű imája és a főgondnok alkalomszerű megnyitója után, melyek mindenkiben mély benyomásokat hagytak hátra, hozzáláttunk a tárgysorozat ledolgozásához. Lukács Gézát, az új gömöri gondnokot melegen üdvöztük. Komjáthy Gábor, az új sárospataki főiskolai papi gondnok felesküdt. Rövid beköszönő beszédében, igérvén lelkes munkásságát, kimentette magát gyülekezetének háborús állapota miatt (t. i. ungvári paróchus) az őszi közgyűlésről való elmaradása alól, mert már akkor kellett volna esküt tennie s megemlékezett tabori lelkésszé való kinevezéséről.

A rendkívül tartalmas püspöki jelentést, mely minden egyházi ügygel foglalkozó emberre nézve tanulságos s egyben kellemes olvasmány, felolvasottnak vették, mert mindenki megkapta nyomtatásban.

Az elnökség előterjesztéseit Mitrovics referálta. Legfontosabb volt ezek között az, hogy Ferenczy Árpádot az elnökség Patakra működésre berendelte s fizetését működése megkezdésétől (1915 febr. 1-től) utalványoztatta. Az egyházkerület pedig most már arról is intézkedett, hogy elmaradt fizetését 1913 szept. 1-től utalványozzák. Így mutatkozott lehetségesnek az ügy tisztázása. Óriási tévedések keserű következménye! Annak idején e hibás intézkedések kárhóztatóit az iskola ellenségének minősítették. Most már kétségtelenül megállapítható: hol történt a tévedés.

Egyházkerületi papi tanácsbíróvá Idrányi Barna esküdt fel. A pataki ügyek közül nem kapott a kerület jelentést a főiskola vagyoni helyzetéről, amint pedig azt őszi közgyűléséből kérte. Későn érkezvén, nem tárgyalta a zárószámadást és vagyonmérleget. Ellenben, hogy ne kellessen felhatalmazás nélkül eszközölni a kiadásokat, elfogadta a költségvetést 1915-re. Ebben 14,816 korona 99 fillér pénztári hiány van előirányozva. Ehhez járul még a Ferenczynek kifizetendő mintegy 8000 korona összeg és két más kisebb tétel. Emiatt el kellett utasítani a tanárok kérelmét a családi pótlék iránt, holott az a kerület többi intézeteiben már részben legalább megvan. — Mint ismeretes, a Vay—Mocsáry-alapítványból 200.000 korona mindig tőkésítették kétszeresére. Ennek megtörténte után az egyik 200.000 korona jövedelme felhasználatik, a másik tovább tőkésítették ismételt megkészszerződéséig. Az első 200.000 korona most szabadult fel. Kamatját a theol. tanárok nyugdíjügyének új rendszerű finanszírozására fogják felhasználni. A kerület tudomásul vette, hogy az üres katedrákon helyettesítéssel a jogi karon Dezső Gyulát bizták meg, az órák nagyobb részét azonban belkörü helyettesítéssel látták el. A helyettesítési díjak utalványozása körül felmerült adminisztrációs zavarok megvizsgálására a kerület a püspököt küldte ki. — Az új Vay—Mocsáry-alapítvány kezelését a kerület az eddigi külön bizottságtól a gazdasági választmánynak adta át. Itt alkalomszerű lesz megemlíteni, hogy közadakozásból és tőkésítésből ennek tőkeje már 124,223 korona 33 fillér. Még be nem folyt ajánlatok 9568 kor. 53 fillért tesznek ki. 1000 korona tiszteletdíjjal a kerület szervezte a főkönyvtárnoki állást s erre meg is választotta Harsányi István főgimn. vallástanárt, ki mint helyettes főkönyvtárnok eddig is kiváló szolgálatokat teljesített. Tudomásul vette a kerület Zoványi Jenő hátralékos és jogerős birói ítélettel megállapított fizetésének kiutalványozását. Ez is 15,460 korona 64 fillérrel terhelte meg a főiskolát.

Súlyos anyagi zavarok vannak a rimaszombat

főgimnáziumban is a miatt, mert az építkezési államszegély után járó 3°/o-ot nem volt miből fizetni. A tartozás kamataival együtt 71,360 koronára szaporodott s a miniszter elengedni nem hajlandó s kívánja tíz évi egyenlő részletben a megtérítését. Rimaszombatból felterjesztették a kormányzati szabályokat s azokat a kerület némi módosítással el is fogadta. Egyébiránt a kerületi iskolákban mindenk ékesen és szép rendben folynak. Rimaszombatban Bodor István és Veress Samu nyug. tanárok ingyen tanítottak a hadbavonult tanárok helyett s kívülök még Tóth Béla városi mérnök és Nyomárkay Béla p. ü. titkár, kiknek a kerület ezt hálásan megköszönte. Ugyancsak itt Bodor István tanár és elhunyt neje mintegy 10,000 korona alapítványt tettek elhunyt fiuk Dezső emlékére.

Az elnökség jelentékeny lépést kezdeményezett az iskolai felügyelet dolgában, mikor kimondta, hogy középisk. felügyelői előadói állást szervez. A szabálytervezetet javaslattételre leadta az érdekelt középiskolákhoz. A miskolci felsőbb leányiskolánál Szathmáry Ilona tanítónőt a kerület véglegesítette.

Az egyházkerületi pénztár zárószámadását és költségvetését Regéczy alügyész referálta. Itt a közigazgatás! pénztár évi bevétele 748,679.67 kor. kiadás 743,128.81 kor. A folyó évre az előirányzat szól 197,821.48 kor. bevételről és 201,712.38 kor. kiadásról. Eme pénztár csoportnak tőkeállománya 161,659.67 kor. Az egyházkerület által kezelt főiskolai A) csoportu Vay—Mocsáry alapítvány tőkéje 483,172.60 kor. Évi bevétele volt, mely a főiskolát illeti, kar. atokból 23,849.13 kor. A B) csoportu Vay—Mocsáry-alapítvány, mely eddig egész jóvelmével tőkésítették s jelen évtől különválasztatik, két egyenlő részre: 407,748.68 kor. A Teleky—Szentesszeremley alap tőkéje 38,979.71 kor. A lelkészi özvegy-árvagyámintézet pénztára 470,683.83 kor. tőkét forgat, melyből özvegyeknek és árváknak 27,090 koronát fizet ki 1914-ben. A Szükösi—hollandi tár tőkéje 200,611.96 kor. Ebből a sárospataki konviktust, a felsőbb leányiskolát segítézik s juttatnak szegény egyházaknak, lelkészeknek és tanítóknak is. Egyszersmind a lelkészek nyugdíjintézeti belépési járulékát is ebből finanszírozták. Bevétele 37,365.44 kor., kiadása 32,382.63 kor. volt. A Tolcsvai Nagy Gedeon alapítvány tőkéje 67,453.92 kor. Kamataiból az egyházmegyék részesülnek. A felsőbb leányiskola pénztárát is az egyházkerület kezeli. Itt a bevétel 59,761.02 kor., a kiadás ugyanannyi volt. Az intézet tiszta vagyona 271,894.42 kor. pénzben, telekben és int. házban.

A gyűlés többi tárgya min. leiratok, konventi és egyh.-megyei ügyek. Bíróági ügy négy volt s ezek közül csak egy fejelem. A gyűlés még aznap este véget ért. Másnap jegyzőkönyvhitelesítés volt.

M. Gy.

A nagyzeréndi harangok.

Lélekemelő, magasztas eseményeknek volt színtere a napokban Arad megye egyik élénk forgalmú, népes községe: Nagyzerénd. Arra a hírre, hogy immár másodikban fordul a hadvezetőség és kormányunk kérő szövegével az ország hazafias közönségéhez ágyúöntéshez szükséges rézércanyag gyűjtése s felajánlása végett: Gyenge János dr. református lelkész kezdeményezésére mozgalom indult meg, hogy Nagyzerénd község lakossága minél méltóbban vegye ki részét e hazafias szent munkából. Obrinesák István gyulai honvédeztárs, ki lelkes agitációjával épügy szolgálja a fémgyűjtés ügyét Gyula vidékén, mint Hegedűs Ede alezredes Aradon, készséggel s a legnagyobb örömmel ajánlotta fel segítségét községünk vezetőinek és Rozsos zászlóalj-kürtös őrmester vezetésével két honvédaltisztet küldött ki május hó 30-án. vasárnap reggel községünkbe. Ugyanezen nap reggel 8 órára Gyenge János dr. lelkész, Tabajdi Károly főjegyző és Tódor András bíró együttes közös gyűlésre hívták meg a helybeli református egyház presbitériumának és a községi képviselőtestületnek tagjait Nagyzerénd községháza tanácsstermébe.

A gyűlést Gyenge János dr. lelkész nyitotta meg a meghívottak teljes számú részvétele mellett. Obrinesák István honvédeztárs üdvözlétének tolmácsolása után emelkedett, lelkes beszédben hívja fel a község és egyház megjelent képviselőit, hogy hazafias, buzgó közreműködésükkel tegyék lehetővé, hogy hadseregünk részére minél több rézércet gyűjthessenek össze ágyúöntés céljából a gyulai ezred megérkezett megbízottai. Vázolja a most dúló világháborúban az ágyúk fontosságát; elmondja, hogy az oroszok felett nyert legutóbbi gorliccei óriási győzelem is annak volt köszönhető, hogy előbb két napig 1200 nehéz ágyú okádtá irtózatot tüzet az ellenséges erődítményekre; kifejti, hogy amikor küzdő gyermekeinken kívül rézedényeinket is felajánljuk szorongatott hazánk védelmére, akkor tulajdonképpen önmagunknak használunk, mert azok a rézedényekből készített ágyúk a saját gyermekeinket lesznek hivatva a haretéren megvédelmezni. Beszédét a király, a haza és küzdő hadseregünk éltetésével zárja be.

Lélekemelő jelenet következett ezután. Feláll Sándor Mihály, községünk kiérdemesült bírája és izzó, lelkes beszéddel indítványozza, hogy ne csak rézedényeinket, hanem egyik harangunkat is ajánljuk fel ágyúöntés céljaira. Az indítvány nyomán kelt lelkesedés magával ragadta Kulesár Péter dr. orvost is, ki gyönyörű beszédben indokolja, hogy ha már áldozunk, tegyük azt az áldozat fogalmának igazi értéke szerint és ne csak feleslegünkől adjunk, hanem hozzunk Nagyzerénd községhez méltó áldozatot s adjunk egy helyett két harangot a hadseregnek. Indítványát óriási lelkesedéssel fogadta el úgy a képviselőtestület, mint a presbi-

terium. A határozat további áldozatkészésre ragadtatá el a jelenvoltakat. Weisz Manó képviselőtestületi tag s takarékpénztári igazgató felajánlja a helybeli zsidó hitközség összes réz- és cinkedényeit. Molnár Sándor igazgató-tanító pedig az iskola eszengettyűjét.

Gyenge János dr. könnyektől meghatottan mond köszönetet a jelen voltak nagylelkű áldozatkészességéért; leborulok — úgymond — Nagyzerend község vezetői hazafiasságának a nagysága előtt s beszéde végén indítványozza, hogy a mai nap eseményeivel kapcsolatban Tisza István gróf miniszterelnökhöz üdvözlő sürgöny menesztessék.

A megható aktus után templomba vonultak a tanácsbeliek, hol Gyenge János dr. Jóel II. r. 28—30. versei alapján zsúfolt templomi közönség jelenlétében tartott emelkedett szellemű lelkesítő prédikációt. Istentisztelet végeztével megindultak a községünkbe érkezett katonák a község kocsija kíséretében fémgyűjtésre. Rozsor őrmester kürtszóval lelkesíté minden utcasarkon a lakosságot. És megindult az adakozás; előkerültek a rézüstök, a mozsarak, a rézvasalók, a esengők, gyertyafartók minden házból; volt olyan utca, hol az egész utcában mindössze egy rézmozsarat tartott vissza a lakosság közös használatra. A gyűjtés nem várt módon sikerült: 81 üst, rengeteg mozsár, vasaló stb. mintegy 3 nagy szekérrel gyűjt össze a lakosság áldozatkészességéből. Gyűjtés végeztével a szomszédos Feketegyarmat községbe mentek át a honvédek, hol Szűcs József református lelkész és Nagy Lajos jegyző buzgó agitációja folytán még két szekér rézércet szedtek össze katonáink.

A harangoknak a toronyból való levétele a messze földön ismert, híres toronyépítő, Veress Károly nagy szalontai építómester szakszerű vezetése mellett június 5-én történt meg. A harangoktól való ünnepélyes búcsúvétel pedig június 7-én az alábbi sorrendben folyt le:

Óriási közönség jelenlétében alkalmi istentisztelet volt a templomban, hol az ékes szavú Falusy Sándor segédlelkész gyönyörű beszéddel ragadta magával a lelkeket. Ennek végeztével a helybeli polgári kör és gazdakör zászlóival az élén megindult a hömpölygő óriási tömeg a községháza előtti tere, hol lapostetejű kocsin, virágokkal felékesítve, már ott volt kiállítva a két harang. S kezdetét vette a búcsú-ünnepély.

A közönség előbb a Szózatot énekelte el, mely után Tabajdi Károly főjegyző lelkész, talpraesett beszéddel nyitá meg az ünnepélyt. Utána Molnár Sándor igazgató-tanító olvasta fel Tisza István grófnak és Obrinesák István honvédezredesnek Nagyzerend polgárságához intézett üdvözlő és köszönő leveleit, kapcsolatban a május 30-iki közös gyűlésről felvett és esperesileg is megerősített jegyzőkönyvvel. Ezt következőleg Gyenge János dr. lelkész magasröptű beszédben és imában vett búcsút a két harangtól. Molnár Sándor igazgató-tanító messze elható érces hangján most felemelő eseményt

jelentett be a lakosságnak; felolvasá a hadbavonult Dávid Sándor helybeli vendéglős és mészáros azon levelét, melyben értesíti egyházunkat, hogy ezer koronát adott át az egyházközség elnökségének egy, az édes atyja emlékét megörökítő új harang öntésére. Ugyancsak bejelenti, hogy rövid félóra alatt lelkész több, mint 600 koronát gyűjtött össze új harangokra. A bejelentéseket viharos éljenzéssel vette tudomásul a hallgatóság. Még községünk köztiszteletben álló orvosa, Kultsár Péter dr. mondott talpraesett lelkész záróbeszédet s aztán zászlóerdővel az élén megindult a Hymnusz hangjai mellett az emberáradat a közeli állomási épület felé. Örökké feledhetetlen, felemelő látvány volt, amint 24 fehér ruhás leány vontatta sajátkezüleg a két harang virágokkal felékesített kocsiját. Az állomási épület előtt megállott a tömeg. Itt a teherkocsiba való betétel után Gyenge János dr. lelkész még egyszer buzdító beszédet intézett a közönséghez s azzal egy történelmi nagy nap eseményével gazdagabban, lelkében boldogan tért haza mindenki esendes otthonába.

Nagyzerend község polgársága méltóan kivette részét a hazafias áldozatkészégből, amikor két harangot s mintegy négyezer korona értékű rézércet ajánlott fel a haza oltárára. Hiszem, hogy a példát követni fogják más községek is mihamarabb.

Nagyzerend.

Molnár Sándor,
ref. igazgató-tanító.

KÜLÖNFÉLÉK.

Baksay Sándor meghalt.

Országszerte mélységes gyászt kelt az a szomorú hír, hogy Baksay Sándor, a dunameléki ref. egyház püspöke, a református konvent egyházi elnöke, pénteken reggel Kunszentmiklóson nyolcvanhárom éves korában meghalt. Elhunyt nemcsak az egyetemes magyar református egyházra súlyos csapás, de igen nagy vesztesége a magyar irodalomnak is, amelynek Baksay Sándor egyik kimagasló alakja volt. Lapunk zártakor vettük a gyászhirot s így bővebben lapunk jövő számában emlékezhetünk meg erről a leverő halálesetről, melyre az agg püspök utóbbi gyengélkedése következtében gondolhattunk ugyan, de még se voltunk elkészülve reá.

— **Felvételi hirdetés a Kálvineumba.** A hajduböszörményi fiúinternátus 1914. év szeptember havában megnyilván, anyagi erőnk határai között a segélyezést fokozottabb mértékben folytatjuk. Teljesen ingyenes helyre felvehető lesz 40 fiúárva, és pedig elsősorban egész másodsorban félárva lelkész és énekevezéri gimnáziumba járó fiúk; esetleg néhány féldíjas árva. Kérve

nyezni kell a Kálvineum igazgatótanácsához (cím: Kiss Ferenc Debrecen, ref. főiskola) f. évi július 31-ig. A kérvény mellékletei: 1. Az árva keresztlevele (lelkészi kiadvány alakjában). 2. 1914—15. tanévről nyert bizonyítvány. 3. Az illető lelkész bizonyítványa az árva családi s vagyoni viszonyairól. 4. Esperesi ajánló levél, mely a lelkészi bizonyítványra is rávezethető. 5. Nyilatkozat arról, hogy az édes anya (gyám) az orsz. ref. lelkészi nyug- és gyámintézettől nyerendő neveltetési segélyt a Kálvineumnak átengedi. Akik a múlt tanévben a hajduböszörményi gimnáziumba már fel voltak véve, azok csak iskolai bizonyítványaikat küldjék be kérvényükkel. A fölveendő tagok útiköltség és ruha kivételével mindennel elláttnak. A leányárvák segélyezését is folytatni szándékozunk: valószínűen 40 leánynak adhatunk 100—150—200 koronás tanítási segélyt. A kérvény a fenti módon küldendő be s szerelendő fel az 5 számmal jelzett nyilatkozat kivételével. Nyilatkozat űrlapokat kívánatra azonnal küldök s bármiféle felvilágosítással készséggel szolgálok. Kérem lelkésztársaimat, hogy e hirdetményt az egyházközségben lakó érdekeltek tudomására hozni, egyben, hogy a fokozódó kiadásokra tekintettel a Kálvineum támogatásában buzgólkodni szíveskedjenek. Debrecen, 1915 június 15. *Kiss Ferenc* az igazgató-tanács, elnöke.

— **Egy tanár hősi halála.** A debreceni Kereskedelmi Akadémia az északi hősi harcokban elvesztette nyolc év óta működő egyik kiváló érdemes tanárát, Lajosi Gézát. Lajosi Géza mint tartalékos hadnagy az elmúlt év nyarán fegyvergyakorlatra vonult be ezredéhez, amikor pedig kiütött a háború, egy ideig mint kiképzőtiszt működött. Ezelőtt körülbelül öt hónappal az északi harctéren ment, itt kiállván a nélkülözés, a szenvedés minden nemét, míg aztán a most folyó nagy galíciai offenzívában Hankoviceben, Przemysl mellett, e hó 5-én hősi halált halt. Holttetemét a hankovicei templom mellett temették el katonai pompával. Az iskola benne egy szerény, tehetséges munkását, a kartársak egy szeretetreméltó kollégát, a növendékek igazságos, ügyüket szíven viselő tanárukat, Gyomán lakó szülei legdrágább szemüfényét veszítették el benne. Tanításaiban a história világánál mutatta be e nemzet nagy erényeit, a nemzet tagjainak hősiességét s íme, most e világot rengető háborúban saját elelte feláldozásával igazolta mind ezt a szomorú valóságot.

— **Dr. Haendel Vilmos.** Ott van már régen a harctéren ez a jeles tanerő s nem lehetett mentesíteni, mert míg Szigetre meg nem választották, nem volt nélkülözhető, amint a katonai technikai terminus tartja. Most már van állása, kilehetne adni számára is a mentesítési bizonyítványt, mert mint a püspöki iroda velünk közli: fizetése is folyósított.

— **A 39-esek.** A 39-esek új állomás helyet kaptak, ahol nincs nem csak kálvinista, de általában protestáns lelkész sem. Az egyházi főhatóság azért azt vette tervbe, hogy ezen ezred számára egyházi szolgálatot szervez és ha lehet a hadügyminisztérium útján, ha kell másként is számukra lelkészről, vagy legalább is valami egyházi férfiúról gondoskodik. Csak helyeselni tudjuk ezt a szándékot, melynek megvalósítását, tekintve, hogy az ezred 90% református, feletébb szükségesnek is tartjuk.

— **Jogcím igazolás.** A lelkész jellegű egyének, a katonai mentességhez való jogcímüket, míg hadköteles sorban vannak, évről-évre igazolni kötelesek. Ennek ideje június hónap. A tanítók mentesítését is most kell eszközölni.

— **A tanulók tanári nyugdíj-illetéke.** A tanulók az országos tanári nyugdíj javára iskolai évenként 6 koronát fizetnek. Már ahol t. i. fizetnek. A szatmári ref. tanítónőképzőben nem fizetnek. A miniszter kemény leiratot intézett ez ügyben s meghagyta, hogy az elmaradt illetékek késedelmi kamattal együtt fizetendők. De mi történjek most azon növendékekkel, kik bizonyítványukat megkapták? Fizetni fog helyettük az iskolafenttartó hatóság. Szatmáron se lesz máskép.

— **Két érdemes lelkész a nyugdíjban.** Azt hitük, hogy a lelkészek nem fogják a nyugdíj-törvény azon rendelkezését, hogy 40 év után teljes fizetéssel nyugdíjba vonúlhassanak, — igénybe venni. Nem így történt. Ez a pálya is megőrli az erőket s a lelkészek is kifáradnak. Ezt bizonyítják a naponként előforduló nyugdíjazás iránti kérvények. Ilyen kérvény kettő is érkezett most a püspöki hivatalba: Kéri Pál papsi és Pataki Imre beregvegárdói lelkészek kérvényei. Mind a

Tóth Gyula vaskereskedése Debrecen

Piac-utca 20. sz., Városház sarkán.

Raktáron tart különféle peronoszpóra permetezőket, kénporfúvókat, **kerti öntöző kannákat**, kerti padokat és vasbutorokat. Gummi és vászon tömlőket.

:: Mindenféle gazdasági és háztartási eszközök nagyválasztékban. ::

ketten 40 évi szép lelkészi szolgálatra nézhetnek vissza. Érdemes, tisztelt tagjai a nagyérdemű lelkészi karnak. Meghatottan adunk hírt elhatározásaikról és szeretettel hajtjuk meg előttök az elismerés lobogóját. Az illető egyházmegyei lelkészi testületet pedig felkérjük, hogy valami benső ünnepély és bücsű nélkül ne bocsássa el őket, akik a nyugalomba vonulás után is soraink közt maradnak s akiket mi mint érdemes öregeket a legnagyobb tisztelettel veszünk körül.

— **Elkésett.** Hegyközszentimrei egyházunk tandíjkárpótlásért folyamodott. Folyamodványa megjárta az összes fórumokat és elutasító határozattal érkezett vissza, mert elkésett. A miniszter azonban azt is hozzáteszi az indokoláshoz, hogy különben sem volt kellőleg felszerelve; sőt az illető egyház önvallomása szerint nincs is olyan beirási vagy kezelési lajstrom az iskolaszék birtokában, amelyből a szedett tandíj megállapítható lett volna. Csudálkozunk e tény felett. A tandíjkivetés vagy skálaszerűen a tanító által történt, vagy egyenesen a különböző pénztárba folyt. Az iskolakötelesek lajstroma is meg van. Lehetetlen, hogy utólag is ne lehetne a tény, a régi gyakorlatot megállapítani. Minden egyházmegyében voltak bizonyára a szentimreihez hasonló esetek s mégis sikerült a tandíjszedés igazolása. Az egyházmegyei s kerületi tanügyi hatóságok előadói tudhatták volna, (vagy valaki) tudhatott volna kivezető útat. Lám, azért fel kellett az egyházmegyei s kerületi tanfelügyelőséget állítani. Azt is különösnek találjuk, hogy elkésve és felszeretlen megy ilyen kérvény a miniszter elé. Azok, akiknek a kezén keresztül megy, siessenek segélyére a szegény vergődő egyháznak s az esetleg fiatal lelkésznek, akinek sokszor ég, föld szakad a nyakába, midőn valami elült helyre kerül. Az elkésést is lehet igazolni, ha lehet. S ha lehet, kezdjék újból a dolgot a jó szentimreiek.

— **Pótsorozás — felmentés.** Van egy pár kerület az országban, ahol a pótsorozás már megtörtént. (Jászberény, Szatmár, Beszterce stb.) Legyen gondjuk az egyházaknak, hogy az ilyen helyeken a nélkülözhetetlen tanerőket idején mentesítsék. A püspöki iroda e tekintetben minden egyháznak hűségesen kezére jár s Dávidházy János püspöki irodatiszt és fogalmazó a legnagyobb gondossággal és előrelátással intézi az ügyet.

— **Nagy Sándor tanítójelölt hősi halála.** A debreceni ref. tanítóképzőintézetnek gyásza van. Egyik kiváló növendéke Nagy Sándor tanítójelölt, honvéd hadapród, aki 1914 június havában szerezte meg az oklevelet, az északi harctéren a haza védelmezésében f. év május 16-án hősi halált halt. Nagy Sándor igen tehetséges növendéke volt az intézetnek. A különféle pályázatokon többször nyert pályadíjat. Hogy pedig a rajz terén milyen alkotásokra volt képes, bizonyítja dr. Ecsedi István „Hortobágy pusztája és élete” című

munkája, amelyben a rajzokat nagyobb részt Nagy Sándor készítette. A derék rokonszenves ifjú emberfeletti erővel küzdötte át magát a tanulói éveken s mikor már munkájának gyümölcsét élvezte volna, jött a halál, amely a maga dicsőségében is fájó részvétet kelt mindnyájunkban, akik ismertük Nagy Sándort. Legyen emléke áldott a derék ifjúnak s áldodjon ott a távol idegenben szépeket hazája jövőjéről.

— **A máramaros-ugocsai ref. egyházmegye esperesi hivatalától.** 548—1915. szám. A kebelbeli egyházak t. Előjáróinak. Tudomásomra jutott, hogy Ugocea vármegye főispánja megkereste felhívásával az ugocsai református egyházakat egy-egy harangjuknak hadi felszerelés céljára leendő adományozása végett. Én ez ügyben tanácsért Püspök Úrhoz fordultam, ki ma hoztam érkezett nb. leiratában megemlítvén, hogy a harangoknak hadi célokra való átadásánál igen „szép példák mutatkoznak”, kijelenti, hogy „az áldozatosság egyedül a presbiterium nemes gondolkodásától függ, e tekintetben rendelkezőleg eljárni nem lehet.” Püspök úr tehát nem rendelkezik a harangok átadására nézve, de midőn a „szép példákra” hivatkozik, midőn a presbiterium nemes gondolkodására utal a hazafias áldozatosságot illetőleg, nem csak megengedhetőnek tartja azt, hanem buzdít és lelkesít a hazafias áldozathozatalra. Veszélyben a haza! A harangokkal béke idején imára és Isten igéjének hallgatására hívjuk egyházunk tagjait. Imáinkban és tanításainkban a forró hazaszeretet lelke lángol. Hadd hirdessék éretorkukból a csatatéren azok az ágyúk, melyeket református egyházaink harangjaiból öntenek ezt a forró hazaszeretetet, mely sziklaszilárd alapja és biztosítéka dicső győzedelmünknek. Nélkülözhető harangjainkat helyezzük édes magyar hazánknak igaz honszerelmünkkel megszentelt oltárára! Atyafiságos szeretettel: Nagyszöllős, 1915. jún. 7. *Biki Ferencz* esperes

— **Amerikai adományok.** Azok mellé a gazdag pénzádományok mellé, melyek a monarchia hadsegítő intézményeinek külföldi kolóniáink és az Egyesült-Államokban élő barátaink és nagylelkű jóakaróink gyűjtésekképpen negyedfélmillió koronát meghaladó összegben jutottak, sorakoznak azok a nagy összegek is, amiket honfitársainknak, a német kolóniáknak és a belföldi jötevőknek áldozatkészsége következtében a cs. és kir. képviselői hatóságok Amerika egyéb semleges államaiból gyűjtések, adományok és jótékony előadások eredményeként hadsegítő hivatalainkhoz utalhattak.

A közös külügyminisztérium közvetítésével, illetve hivatalos tudomásával Argentínából, ahol Rosaria de Santa Fő-ben egész Dél-Amerika területére „Mindent Horvátországért, testvéreinkért és királyunkért!” jelszóval a horvát Vöröskereszt érdekében központi választmány alakult, a buenosayresi követség útján 100,702 korona 65 fillér. Paraguayból (Fanni Károly assuncioni akos adománya) 19,029 korona 81 fillér. Braziliából 5688

korona 68 fillér (Petropolisból), 40,583 korona 16 fillér (Rio de Janeiróból), 114,867 korona 39 fillér (Porto Alegreből), 31,532 korona 24 fillér (Sao Paolóból), 23,416 korona 59 fillér (Curitybából), 7113 korona 60 fillér (Blumenauból), 2992 korona 97 fillér (Rio Grande de Sulból), 3352 korona 64 fillér (Florianopolisból és 4421 márka (Joinvilleből), összesen 229,547 korona 27 fillér és 4421 márka, Columbiából (Wolf Pál carthagenai lakos adománya) 44 korona 68 fillér, Boliviából 1400 korona 88 fillér (La Paz) és 466 korona 30 fillér (Cochabamba), Chiléből 42,413 korona 53 fillér, Ecuadorból 5985 korona 38 fillér, Peruból 13,460 korona 25 fillér, Mexikóból 5931 korona 84 fillér, összesen tehát 419,012 korona 59 fillér és 4421 márka érkezett.

Az Egyesült-Államokból érkezett adományokkal és gyűjtésekkel együtt az egész Amerikából hadsegítés céljaira érkezett pénzküldemények teljes összege majdnem négy millió koronát tesz ki. Ezeket az adományokat is, amennyiben nem egyenesen az illető intézményekhez mentek el, az adományozók által kijelölt célokra fordították.

— **Az egyetemes tanügyi bizottság jegyzőkönyve.** Most jelent meg s mi érdeklődéssel olvastuk el belőle a különféle iskoláink 1913—14-iki tanévről beterjesztett előadói jelentéseket. Úgy találtuk, hogy általában nagy alapossgal és tapintattal vannak összeállítva, a theologiai akadémiákról szólóban azonban mintha egy kevés felületességet és némi célzatosságot vettünk volna észre. Mert egyébként nem lehet tulajdonítani p. o. azt, hogy míg a kolozsvári theol. tanárok írói működésének termékei az utolsóig fel vannak említve, még az előadó által szerkesztett Református Szemlében közlött dolgozataik is: addig többeknek jóval jelentékenyebb munkái, közöttük Csiky Lajosnak „Egyházzónoklattan” c. nagy műve és Zoványi Jenőnek „Ágensválasztás” c. terjedelmes tanulmánya egyetlen szóra sincsenek érdemesítve. Arról meg viszont nem emlékszik meg, hogy 1914. elejétől a Protestáns Szemlében Ravasz László szerkeszti, akinek különben „A magyar prot. igehirdetés a 17. században” (ettől eltérőleg, helytelenül idézett) című értekezése nem a Protestáns Szemlében, hanem a Theologiai Szaklapban jelent meg. Aztán Thury Etelének avaskaszentmártoni zsinatról szóló dolgozata megjelenvén a Protestáns Szemlében, nincs ok az a feletti sajnálkozásra, hogy nem terhelte a pápai kollegium pénztárát annak az értesítőben való kinyomatásával. Egy pár valótlan állítás is fordul elő a jelentésben. Így p. o. azt állítja, hogy Zoványi Jenő sárospataki theol. tanár az egész tanéven át szabadságolva volt, holott 1914 márciusától kezdve akadálytalanul folytatta tanári hivatalát. Az sem felel meg a valónak, hogy „theol. magántanári vizsgálat ez évben nem tartatott.” A legszűkebb kollegái közé tartozó Révész Imre ugyanis annak folyamán vizsgázott. Kívánatos volna mindezeknél fogva, hogy mások

is átnézzék ezentúl az ennyire sokat tévedő előadó jelentéseit, mielőtt sajtó alá kerülnek.

— **A pátrohai ref. egyházban** a debreceni „Katoná-Otthon” céljaira gyűlt 1 koronás és azon felüli adományok: Ref. egyház 10 K, Halász Dániel 5 K, Oltványi Olga 4 K, Tarpai István 2 K, Nagy Péter 2 K, Teremy Ferenc 2 K, özv. Molnár Imréné 2 K, Klein Lébi 2 40 K, Rosman Jakabné 2 K, Balogh József 2 K, Mozga András 2 K, Takács Miklósné 2 K, Nagy Ignác 2 K, özv. Szoboszlai Pálné 2 K, Mozga Gábor 1 K, Dankó Ferenc 1 K, Kiss Iona 1 K, Teremi Béla 1 K, Tarpai Gáborné 1 K, Mozga Bertalan 1 K, Mozga Balázs 1 K, Jámbor Bénéjámín 1 K, Grósz Izrael 1 20 K, Kiss Kálmáné 1 K, A. Szabó Pál 1 K, Mozga Imréné 1 K, id. Czomba Imre 1 K, ifj. Czomba Imre 1 K, Frischman Sámuel 1 50 K, Szabó Menyhért 1 K, Fodor Adámné 1 K, Horváth János 1 K, Pető Péter 1 K, L. Mozga Imre 1 K, Czomba Lajosné 1 K, N. N. 1 K, özv. Tarpai Gáborné 1 K, Lecza Mihályné 1 K, Miku Pál 1 K, Belányi Lukács 1 K, Pető Lajos 1 K, Pető Károlyné 1 K, Molnár Zsófia 1 K, Zs. Nagy Pál 1 K, Szanics Józsefné 1 K, Laiszner Péter 1 K, Szabó Dávid 1 K, Klein Béni 1 K, Szabó Károlyné 1 K, Pásztor Mihályné 1 K, Szilágyi Józsefné 1 K, özv. Szalai Andrásné 1 K, M. Nagy Menyhért 1 K, Borbély István 1 K, özv. Szalai Menyhértné 1 K, Teremi Balázs 1 K, Gerzsenyi Jánosné 1 K, Belovenszki András 1 K, Lebovics Antal 1 K, Márta Sándor 1 K, Berencsi János 1 K, Mozga Sámuel 1 K, Nagy Mihály 1 K, Tarpai János 1 K, Weisz Jenő 1 K, Szabó Mihály 1 K, Ferencz György 1 K, Mozga Károlyné 1 K, Molnár Ádám 1 K, Szirmai Ferenc 1 K, Glück Ede 1 K, Pető Adámné 1 K, Pető Béni 1 K, Nagy Lászlóné 1 K, Niederman Sámuel 1 K, Molnár András 1 K, Gyüre Istvánné 1 K. Összesen: 105 kor. 10 fillér. Pátrohán, 1915. jún. 9. *Balogh József*, ref. lelkész.

— **A konvent ülése.** A tudósító találó észrevétel kár volna eltemetni. Közöljük azért rendes tudósítónktól még a következő értesítést: A konvent harmadik napi ülése nagyon rövid ideig tartott. Még a delet sem harangozták s véget ért. Ezt a napot úgy szólván az egyetemes tanügyi bizottság foglalta le magának. A jelentések jóval a konventi ülések előtt megjelentek nyomtatásban, a tagok tehát teljesen tájékozottak voltak az ügyek felől s így gyorsan pergett le egyik tárgy a másik után. A bizottság munkálatai egyébként úgyszólván szóról-szóra megjelennek a konventi ülés jegyzőkönyvében, így tehát felesleges egyenként ismertetni őket. Csupán csak egyetlen egy tárgyat kívánok érinteni, amely elődjei analógiájára talán 25 másodpercenyi időn foglalkoztatta a konventet, pedig 2—3 órát legalább is megérdemelt volna. Ez a tárgy a lelkészképzés reformja. Az ügy a következőképpen folyt le a konventen: Sass Béla előadó jelentette, hogy a konvent múlt évi ülésén kiküldött a lelkészképzés reformjának tanulmányozására egy bizottságot, a bizottság beterjesztette munkálatát, a jegyzőkönyvben megfog jelenni. Erre gróf Degenfeld József feltette a kérdést: „Méltóztatnak tudomásul venni?” s mivel senki

egy igent vagy nemet nem mondott, az elnök „Tudomásul szolgál” kijelentésével a konvent határozatává lön. A mi egyházi életünknek v. lóságos rákfenéje a bizottsági munkálkodás. Mert ez azt jelenti, hogy egy ügyet kiadtunk egy bizottságnak, tehát többé semmi közöm hozzá. A bizottság csináljon vele azt, amit akar, de énnekem nincs többé vele semmi kapcsolat. Nagyon-nagyon ritka ügy az, amelyiket a bizottságok nem temetnek el, hanem valamelyik tag hozzászólása folytán életre mer támadni a plenáris ülésen. Ez az ügy is megérdemelte volna, hogy életre keljen a konvent ülése által. És hogy a konventen folytatott eszmecsere által fölhívja az egész egyetemes egyház tárgyilagos érdeklődését. Mert tudja azt mindenki, hogy szükség van reá, csak a tulajdonképeni okát, és orvoslását nem tudja senki. Épp a felvilágosítás és irányítás végeit kellett volna az eszmecsere. Hogy végképp el ne temetődjen ez a rendkívül fontos ügy, azért ragadom ki a tanügyi bizottság jelentéseiből s igen örülnék rajta, ha lelkésztestvéreink hozzászólását vonná maga után.
Varga Antal.

— **Jegyzések** a második hadikölesönre az érendrédi református egyház és egyháztagnak részéről: Érendrédi református egyház 3200 kor., Veres Lajos 4000 kor., Fényes András 1000 kor., Márton Dezső 1500 kor., Csutoros Albert 250 kor., Böszörményi Sándor 200 kor. Összesen 10.150 korona. Érendrédi. 1915 június hó 7-én. *Csutoros Albert.* református lelkész.

— **Éljenek a csengerbagosiak!** (Levél a szerkesztőhöz.) Nagytiszteletű Uram! Nemesak a Boeckay hajdújai, hanem a Rákóczy kurucái itt a nagymajtényi széleken szintén nem fáradnak meg az áldozathozásban. A csengerbagosi 600 lelket számláló (száz a haretéren van, tehát ezzel most kevesebb) református gyülekezet tagjai, kik kivétel nélkül kiseberek, a tél folyamán minden hónapban egy szekér élelmiszert vittek a szatmári kórházaknak. Sonka, kolbász, kalács, baromfinak se szeri, se száma. Sok fehérenemű, a többek közt 150 drb párna. A második hadikölesönre két nap alatt 12 ezer koronát olvastak le az asztalomra. Egy sármunkás cigányasszony is hozott száz koronát. Méltán szó eshetik azért a pátriáról is! Csengerbagos, 1915 jún. 14. Kiváló tisztelettel: *Juhász Elek,* reform. lelkész.

— **A Vörös-Kereszt harmadik vidéki gyűjtő-útja.** Június 13-án, vasárnap Hajdunánásra vonult ki *Márk Endre* udv. tan., polgármester vezetése alatt a szeretet adományokat gyűjtő társaság. Reggel 7 óra 30 perckor érkezett vonaton a mintegy 45 főből álló társaság Hajdunánásra, ahol az állomáson dr. *Bereneszy János* polgármester és *Pákozdy András* rendőrfőkapitány Vörös-Kereszt egyesületi elnök fogadták s üdvözölték nagyobb társaság s az olvasókörök élén polgármesterünket. Az olvasókörök zászlókkal vezették a hosszú

kocsisort. Megérkezvén, rövid pihenő után a ref., majd a róm. kath. templomban tartott istenitiszteleten vett részt a társaság. Ezután kezdetét vette a gyűjtés, a nánásiak és a debreceniek részvételével.

Bár Böszörmény és Szoboszló már hozzászoktatott bennünket, hogy ne lepődjünk meg az eredményen, a nánásiak áldozatkészsége mégis minden várakozást felülmúlt. A rekkenő hőség és a közbejött záporosó nem lankasztotta a gyűjtők és adakozók kedvét. A derék nánásiak együtt örvendeztek a lelkes gyűjtőkkel látva a hatalmas sikert. Az eredmény a következő: 318 drb. kenyér, 313 drb. kalács, 7739 drb. tojás, 292 üveg befőtt, 23 üveg saláta, 33 üveg paradicsom, 135 liter bor, 30 kgr. méz, 33 és 1/2 kgr. szappan, 105 csirke, 73 tyúk, 4 kakas; 3 ruca, 60 kgr. cukor, 5300 kgr. burgonya, 5331 kgr. búza, 3749 kgr. búzaliszt, 571 kgr. szalonna, 70 kgr. zsír, 402 kgr. levestészta, 101 kgr. füstölt hús, 634 kgr. tengeri, 282 kgr. bab, 102 kgr. árpa, 27 kgr. köles, 42 kgr. édestészta, 14 kgr. dió, 270 drb. férfifehérenemű, 18 drb. párna, 1050 drb. cigaretta, 12 pár cipő, 26 kgr. réz és végül 5968 kor. 03 fillér készpénz.

Hálás elismerés illeti a gyönyörű sikerért dr. *Bereneszy János* polgármestert és *Pákozdy András* rendőrfőkapitányt, Vörös-Kereszt együleti elnököt, nemkülönbén az úrhölgyek lelkes csoportját, akik nemes ambícióval készítették elő és juttatták diadalra a nánási gyűjtést.

Felelős szerkesztő: FERENCZY GYULA Dr.
Munkatársak: dr. Veress István, dr. Varga Zsigmond.

Pályázati hirdetés.

A könyári református egyház pályázatot hirdet a halálozás folytán megüresedett egyik tanítói állásra.

I. Fizetése: Lakás kerttel. Az egyház pénztárából évnegyedenként előre fizetendő 600 korona és működése éveinek megfelelő államsegély.

II. Kötelessége: Az egyháztanács által reá bízott osztályok vezetése. Továbbá az orgonista kántor hivatalos elfoglaltatása esetén való helyettesítése, miért is az orgonázni tudók előnyben részesülnek. — Pályázati kérvények okmányolva 1915 július 10-ig a református lelkészi hivatalhoz klüdendők. Az állás szeptember 1-én foglalandó el.

Konyár, (Biharm.) vasut- és postaállomás helyben.

Presbyterium.

ORGONA !!

Nagyváradon, fő-utca 51/15.

UJ ORGONÁKAT

készíték a legújabb pneumatikus csőrendszer szerint, golós-lárával. Biztos működéséért még a legnevelvesebb templomban is kezeskedem.

ORGONÁIM az elképzeltető könnyedségű játszás-móddal bírnak és mindamellett az egyes sipok a leggyorsabb játszás mellett is **precizen** azonnal megszólalnak.

Elvállalok továbbá

régi orgonákat átalakítás, javítás és hangolás a legjutányosabb árban.

ORSZÁGH ANTAL

orgona készítő.

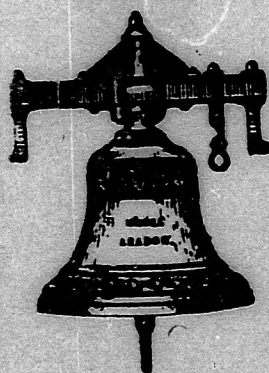
Alapított 1840.

Alapított 1840.

Hönig Frigyes

gőzüzemre berendezett harang és ércöntődéje, szivattyúgyár

ARAD, RÁKOCZI-UTCA 11—28. SZÁM.

Ajánlja cs. és kir. szabadalmazott harangjait, melyekkel bármely más haranggal szemben egy azon hang előállításánál 3—46% súly és ármegetakarítás éretik el. Kitűnő jó hang és tartóságaért több évi jótállás.

Legkedvezőbb fizetési feltételek.

Forgatható és igen könnyen lóditható vas harang fölszerelések, melyekkel egy ember több harangot húzhat és tűzmentes vasárványokkal. Régi harangoknak vas-szerelésre alá kítását, avagy azoknak csekély fölülfizetés mellett új harangokkal való fölszerelést.

Képes árlapok és költségvetések kívánatra ingyen és bérmentve küldetnek.

1890-ben a legnagyobb állami éremmel kitüntetve.

Löfkovits Arthur

órák, ékszerész üzlete Debrecen, Piac-u.

Egyházi készletek, keresztelő edények, urasztali poharak, tányérok, kannák alkalmi ajándékok

nagy raktára.

A református egyházak szállítója.

Legújabb theológiai újdonságok.

	Ára korona
Birtha József. Háborús beszédek és imák . . .	—50
Emléksorok. A somogy—kiliti-i keresztyén ifj. egyesületnek csatatérre vonult tagjairól . . .	—20
Fülöp Béla. Búcsúztatók hadban elesettek felett	1—
Jánosi Zoltán. Papi dolgozatok IX. kötet. Alkalmi egyházi beszédek, kötve	6—
Keresztessy Károly. Ima szükség s háború idején	—20
Nagy Lajos. Isten és a háború	—50
Papp László. Üzenet északra, üzenet délre. Háborús elmélkedések	—60
Lic. Rácz Kálmán. Jézus a János evangélioma fényében	1-20
Raffay Sándor. Imakönyv evangéliomi keresztyének számára, kötve	3—
Soós Károly. Isten és haza mindenünk. Egyházi beszédek háborús időben	1-20
Szabó S. Zsigmond. Virágvasárnapról husvétig. Nagyhéti elmélkedések és imádságok	1-50
Szappanos Gyula. Imádságok háborús időben az otthon maradottak számára	—24
„ „ Istenre bízom magamat, — egyházi beszédek háborús időben	3—
Szentkirályi Károly. Imádságok háborús időben	1—
„ „ Tavaszi imádságok háborús időben	—80
Szűts Lajos. A kenyér. A pénz. A Krisztus törvénye. Nyomoruságaink vígasza. Egyházi beszédek tekintettel a háborúra	1-20
Vargha Tamás. Az evangélium középpontja. Három elmélkedés a szentírás alapján	—40
„ „ Krisztus szeretete. Hat elmélkedés a szentírás alapján	—80

↔ Portóra egyes könyveknél 10 fillér küldendő. ↔

Kapható:

HEGEDŰS ÉS SÁNDOR

protestáns irod. könyvkiadóhivatalában DEBRECEN.